

Migrantska kriza kao prijetnja turizmu EU

Mačinković, Elena

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Tourism and Hospitality Management / Sveučilište u Rijeci, Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:191:769642>

Rights / Prava: [Attribution 4.0 International](#)/[Imenovanje 4.0 međunarodna](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-23**

Repository / Repozitorij:

[Repository of Faculty of Tourism and Hospitality Management - Repository of students works of the Faculty of Tourism and Hospitality Management](#)

SVEUČILIŠTE U RIJECI

Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu

Sveučilišni diplomski studij

ELENA MAČINKOVIĆ

Migrantska kriza kao prijetnja turizmu EU

Migrant Crisis as a Threat to EU Tourism

Diplomski rad

Opatija, 2024.

SVEUČILIŠTE U RIJECI

Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu

Sveučilišni diplomski studij

ELENA MAČINKOVIĆ

Migrantska kriza kao prijetnja turizmu EU

Migrant crisis as a threat to EU tourism

Diplomski rad

Kolegij: **Turizam, terorizam i migracije**

Mentor: Izv. Prof. **dr.sc. Maja Nikšić Radić**

Student: **Elena Mačković**

Matični broj: **0116168573**

Opatija, 2024.

IZJAVA O AUTORSTVU RADA I O JAVNOJ OBJAVI OBRANJENOG DIPLOMSKOG RADA

Elena Mačinković

(ime i prezime studenta)

0116168573

(matični broj studenta)

Migrantska kriza kao prijetnja turizmu EU

(naslov rada)

Izjavljujem da sam ovaj rad samostalno izradila/o, te da su svi dijelovi rada, nalazi ili ideje koje su u radu citirane ili se temelje na drugim izvorima, bilo da su u pitanju knjige, znanstveni ili stručni članci, Internet stranice, zakoni i sl. u radu jasno označeni kao takvi, te navedeni u popisu literature.

Izjavljujem da kao student–autor diplomskog rada, dozvoljavam Fakultetu za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu Sveučilišta u Rijeci da ga trajno javno objavi i besplatno učini dostupnim javnosti u cjelovitom tekstu u mrežnom digitalnom repozitoriju Fakulteta za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu Sveučilišta u Rijeci.

U svrhu podržavanja otvorenog pristupa diplomskim radovima trajno objavljenim u javno dostupnom digitalnom repozitoriju Fakulteta za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu Sveučilišta u Rijeci, ovom izjavom dajem neisključivo imovinsko pravo iskorištavanja bez sadržajnog, vremenskog i prostornog mog diplomskog rada kao autorskog djela pod uvjetima *Creative Commons* licencije CC BY Imenovanje, prema opisu dostupnom na <http://creativecommons.org/licenses/>.

U Opatiji, _____ 03. srpnja 2024. _____

Potpis studenta

Sažetak

U posljednjem je desetljeću, migrantska kriza koja je pogodila Europsku uniju, izazvala značajne društvene, političke i ekonomske promjene. Ovim se diplomskim radom istražuje utjecaj migrantske krize na turizam Europske unije, s posebnim naglaskom na percepciju turističkih destinacija s obzirom na migrantsku krizu te na uzroke i izazove migracija 21. stoljeća.

Pomoću analize dostupnih statističkih podataka, postojećih istraživanja i studija slučaja, ovaj rad istražuje utječe li povećani priljev migranata na percepciju Europske unije kao turističke destinacije među potencijalnim turistima. Također se razmatraju reakcije Europske unije na migrantsku krizu odnosno sigurnosne mjere i politike koje se poduzimaju kako bi se migrantska kriza stavila pod kontrolu. Metoda ispitivanja koja se koristila u istraživanju je anketni upitnik. Iz rezultata istraživanja može se zaključiti kako imidž destinacije ovisi o sigurnosti destinacije, tržištu rada, kulturnim prijetnjama, životnom standardu i percepciji o migracijama. Isto tako, može se uočiti kako aktivnosti turista mogu ovisiti o imidžu destinacije. Utvrđeno je kako sigurnost destinacije, tržište rada i životni standard pozitivno i statistički značajno utječu na imidž destinacije. Nadalje, utvrđeno je i kako imidž destinacije pozitivno i statistički značajno utječe na aktivnosti turista. Budući da su migracije i migrantska kriza vrlo aktualna tema, ovo istraživanje može koristiti istraživačima za buduća istraživanja i razumijevanju migrantske krize kao prijetnje turizmu Europske unije.

Ključne riječi: Europska unija, migrantska kriza, turizam, prijetnje, turističke destinacije

Sadržaj

Uvod.....	6
1. Obilježja i razvoj turizma u Europskoj Uniji	4
1.1. Trendovi u turizmu Europske unije	5
1.2. Važnost turizma za gospodarstvo i životni standard Europske Unije.....	9
1.3. Pozitivni i negativni učinci turizma	11
2. Migrantska kriza u Europskoj uniji	15
2.1. Vrste migracija i njihov utjecaj.....	16
2.2. Povijest migracija	17
2.3. Migracije 21. stoljeća	22
2.3.1. Uzroci migracija 21. stoljeća	24
2.3.2. Izazovi migracija 21. stoljeća	25
2.4. Politika Europske unije i mjere sigurnosti prema migracijama	27
3. Migrantska kriza kao prijetnja turizmu Europske unije	31
3.1. Pregled postojećih istraživanja	31
3.2. Migrantska kriza i turizam Europske unije.....	35
3.2.1. Utjecaj migrantske krize na dolazak turista u države Europske unije – Grčka.....	36
3.2.2. Utjecaj negativnih događaja na turizam Europske unije	39
4. Empirijsko istraživanje o migrantskoj krizi kao prijetnji turizmu Europske unije	41
4.1. Ciljevi istraživanja	41
4.2. Metodologija istraživanja	43
4.3. Rezultati istraživanja	44
4.4. Ograničenja istraživanja, preporuke za daljnja istraživanja i zaključci	55
Zaključak.....	56
Bibliografija.....	58
Popis ilustracija	62
Prilozi.....	63

Uvod

Europska Unija snažna je organizacija i zajednica koja okuplja 27 europskih država sa zajedničkim ciljevima, a to su gospodarski rast i društveni razvoj. Sve te ciljeve lakše je ostvariti u zajedničkom djelovanju, pa stoga Europska Unija djeluje kao nadnacionalna organizacija. Mnoge od zemalja članica Europske Unije, osim na svojoj industriji i ekonomiji, svoj rast temelje i na turizmu kao važnom čimbeniku kojim se potiče uravnotežen gospodarski rast. Ljudi boravkom izvan svoje uobičajene životne sredine troše svoj dio dohotka te time financijski doprinose zemlji koja prima turiste, odnosno receptivnoj zemlji. Turizam zauzima važno mjesto među zemljama članicama Europske Unije te je njegov procijenjeni udio oko 10% BDP-a Europske Unije. Turizam je, međutim, dosta varijabilan i ranjiv te na njega mogu utjecati razni vanjski čimbenici, a jedan od tih čimbenika je i migracija, u novije doba poznata i kao migrantska kriza. Migracije se danas događaju iz različitih razloga, najčešći razlozi su: glad, rat, bolest, neimaština, potraga za boljim životnim uvjetima. Migracije karakterizira trajna ili privremena promjena boravišta. Sve to dovodi do toga da se miješaju domicilno stanovništvo i stanovništvo koje migrira iz drugih krajeva. Zbog toga se često javljaju i problemi na granicama te dolazi do migrantske krize koja može poremetiti gospodarske aktivnosti pojedinih zemalja Europske Unije, pa tako i turizam koji je izrazito osjetljiv kao industrija.

Predmet istraživanja ovog diplomskog rada je utjecaj migrantske krize na turizam Europske Unije. Detaljno će se objasniti migrantska kriza kao problem, povijest nastanka krize, kako Europska Unija reagira na tu krizu kao zajednica zemalja te će se objasniti utjecaj migrantske krize na sam dolazak turista u Europsku uniju.

Cilj ovog rada je ukazati na problem migrantske krize koja je i danas vrlo aktualna i događa se u cijelom svijetu, bez obzira na to što je u posljednje vrijeme na migrantsku krizu stavljen manji naglasak. Migranti i izbjeglice i dalje postoje i dolaze i u našu zemlju, Republiku Hrvatsku. Cilj je i istražiti postoje li načini da se spriječi migrantska kriza, a ako ne pokušati pronaći načine na koji će ona u najmanjoj mogućoj mjeri utjecati na gospodarske aktivnosti država Europske Unije i na sam turizam kao važan doprinos BDP-u zemljama članicama Europske Unije.

Svrha rada je pobliže se upoznati s pojmom migrantske krize, detaljno ući u problem toga zbog čega uopće dolazi do migracija te kako učinkovito upravljati migracijama. U okviru diplomskog rada provesti će se i empirijsko istraživanje o migrantskoj krizi kao prijetnji turizmu Europske Unije.

Za provedbu istraživanja na temu migrantske krize kao prijetnje turizmu Europske unije, korišteno je šest hipoteza:

H1: Sigurnost destinacije (EU) pozitivno i statistički značajno utječe na imidž destinacije (EU).

H2: Tržište rada pozitivno i statistički značajno utječe na imidž destinacije (EU).

H3: Kulturne prijetnje pozitivno i statistički značajno utječu na imidž destinacije (EU).

H4: Životni standard pozitivno i statistički značajno utječe na imidž destinacije (EU)

H5: Percepcija o migrantima pozitivno i statistički značajno utječe na imidž destinacije (EU)

H6: Imidž destinacije pozitivno i statistički značajno utječe na aktivnosti turista.

Za izradu rada korištene su različite znanstvene metode poput metoda analiza i sinteze, metode generalizacije, metode dokazivanja i opovrgavanja, metode ispitivanja, ali i ekonometrijske metode i povijesne metode. Osim navedenih metoda, korištene su induktivna i deduktivna metoda kako bi se moglo, pomoću činjenica doći do zaključaka te iz općih zaključaka do detaljnijih činjenica.

Struktura ovog rada sastoji se od uvoda, slijede četiri poglavlja u kojima se nalazi teorijski dio istraživanja te empirijsko istraživanje provedeno nad ispitanicima, na samom kraju nalazi se zaključak rada. U uvodu je predstavljeno područje istraživanja, predmet istraživanja, cilj i svrha istraživanja te su postavljene hipoteze istraživanja i metode pomoću kojih je rad napisan. U prvom poglavlju su razrađena obilježja i razvoj turizma u Europskoj uniji gdje su definirani trendovi u turizmu, važnost turizma u gospodarstvu te pozitivni i negativni učinci turizma. U drugom poglavlju je predstavljena migrantska kriza u Europskoj uniji s vrstama migracija i njihovim utjecajima, povijesti migracija, migracijama 21. stoljeća i politikama Europske unije i mjerama sigurnosti. U trećem poglavlju razmatra se problematika migrantske krize kao prijetnje turizmu Europske unije gdje je prikazan pregled prethodnih istraživanja, utjecaj migrantske krize na primjeru turizma u Grčkoj. U četvrtom poglavlju provedeno je empirijsko istraživanje o migrantskoj krizi kao prijetnji turizmu Europske unije u kojem se objašnjavaju odrednice imidža destinacije i aktivnosti potencijalnih turista odnosno odabira destinacije.

Nakon empirijskog istraživanja, slijedi zaključak u kojem se još jednom osvrće na tematiku migrantske krize kao prijetnje turizmu Europske unije.

1. Obilježja i razvoj turizma u Europskoj Uniji

Tijekom prošlih desetljeća, razvile su se razne definicije kojima se objašnjava turizam kao društveno-ekonomski fenomen. Međunarodna zajednica na čelu sa Ujedinjenim narodima (UN) poduzela je brojne korake s ciljem usklađivanja svih, do tada, razvijenih definicija turizma, kako bi se razvila jedna definicija. Slijedeći smjernice o statistici turizma i njegovih definicija, Statistički ured Europske Unije (Eurostat), objavio je svoj vlastiti priručnik o poimanju turizma, u kojem se turizam definira kao aktivnost odnosno putovanje u destinaciju izvan uobičajenog okruženja u kojem se živi i radi, na manje od godinu dana u svrhu učenja, posla ili ostalih osobnih razloga osim zapošljavanja od strane poslodavca koji se nalazi u posjećenoj destinaciji.¹ Ujedinjeni narodi definiraju turizam na sličan način, odnosno kao aktivnost posjetitelja te dodaju kako je posjetitelj putnik koji putuje u destinaciju izvan uobičajenog okruženja na manje od godinu dana, u bilo koju svrhu poput posla, učenja ili drugih osobnih razloga, osim da bude zaposlen od strane subjekta, rezidenta posjećene destinacije.²

Eurostat također razlikuje nekoliko oblika turizma. Jedan od oblika je domaći turizam koji uključuje turizam stanovnika određene zemlje odnosno putovanje unutar vlastite zemlje. Slijedeći oblik je ulazni turizam odnosno dolazak nerezidenata u određenu zemlju, primjerice kada Njemački stanovnici putuju u Zagreb, za hrvatsku statistiku se to računa kao dolazno putovanje. Na kraju, odlazni turizam je turizam stanovnika izvan određene zemlje uključuje rezidente koji putuju ili borave izvan svoje matične zemlje. Navedeni oblici turizma mogu se kombinirati na različite načine kako bi se dobili različiti oblici turizma poput nacionalnog turizma, unutarnjeg turizma te međunarodnog turizma.³

U literaturi se često koristi pojam turizma kao industrije, ali mnogi se autori tome protive te tvrde kako turizam nije industrija budući da turisti konzumiraju razne proizvode i usluge u turizmu, osim toga tvrde i kako ne postoji turistička industrija već da postoje industrije koje su povezane s turizmom jer služe turistima. Industrije koje su povezane s turizmom su hotelska industrija odnosno hotelijerstvo, zatim restorani odnosno ugostiteljska industrija, slijedi prometna industrija (avionska, autobusna, brodska...) i druge. Kako bi se navedene industrije

---

¹ Eurostat Manuals and Guidelines „Methodological manual for tourism statistics“ (2014.): 15-54

² United Nations, Department of Economic and Social Affairs „*International Recommendations for Tourism Statistics 2008*“ (2010.): 9-22

³ European Parliamentary Research Service „Tourism and European Union“ (2015.): 3-25

svrstale u turističku djelatnost odnosno kako bi se smatrale industrijama povezanim s turizmom, one moraju imati turističku karakteristiku to jest služiti turistima.

Turizam ima izuzetno veliku ulogu u samoj ekonomiji Europske unije. Turizam je treća najveća socio-ekonomska aktivnost u Europskoj Uniji, nakon trgovine i distribucije te građevinskog sektora i ima pozitivan utjecaj na ekonomski rast i zapošljavanje. Osim navedenog, turizam doprinosi razvoju Europskih regija, najviše onih manje razvijenih, a kada je riječ o održivom turizmu, on pomaže sačuvati i istaknuti kulturnu i prirodnu baštinu Europske Unije. Turizam također služi kao snažan alat u borbi protiv gospodarskog pada i nezaposlenosti, ali se i on kao i druge aktivnosti suočava s raznim izazovima.⁴ Jedan od izazova u turizmu je taj što je većina poslova u turizmu sezonskog karaktera, s nepunim radnim vremenom i slabo su plaćeni. Osim toga, mnogi zaposleni u turizmu imaju neredovne radne sate te rade nedjeljom, praznicima i noću. Jedan od glavnih ciljeva Europske Unije je održati svoju vodeću tržišnu poziciju, a na takav cilj utječu brojni vanjski i unutarnji faktori kao i sposobnost borbe protiv raznih izazova. Glavne prednosti u turizmu Europske unije su infrastruktura, kulturne različitosti na relativno malom prostoru te šengenska zona odnosno mogućnost putovanja između država bez granica. Izazovi s kojima se Europska Unija suočava su demografske promjene, a najviše starenje stanovništva, održivost odnosno postignuće održivih ciljeva te inovacije. Osim navedenog, jedna od velikih izazova je i migrantska kriza odnosno priljev migranata na područje Europske Unije koji je iz godine u godinu sve veći. Na dolaske turista u Europsku Uniju najviše utječu ratovi i sukobi, prirodne katastrofe, teroristički napadi, izbijanja smrtonosnih zaraznih bolesti, nestabilnost valute te druge situacije od kojih je jedna upravo povećana količina migranata.

1.1.Trendovi u turizmu Europske unije

Svjetska Turistička Organizacija predviđa kako će međunarodni dolasci u Europsku Uniju rasti po stopi od 1,5% godišnje do 2030. godine, što je i navedeno u izvješću „International tourism trends in EU-28 member states, current situation and forecasts for 2020-2025-2030“ objavljenog 2014. godine. Previđanja za 2030. godinu razvijena su 2011. godine s 2010. kao baznom godinom. U izvješću „Tourism Towards 2030“ predviđeno je kako će se međunarodni

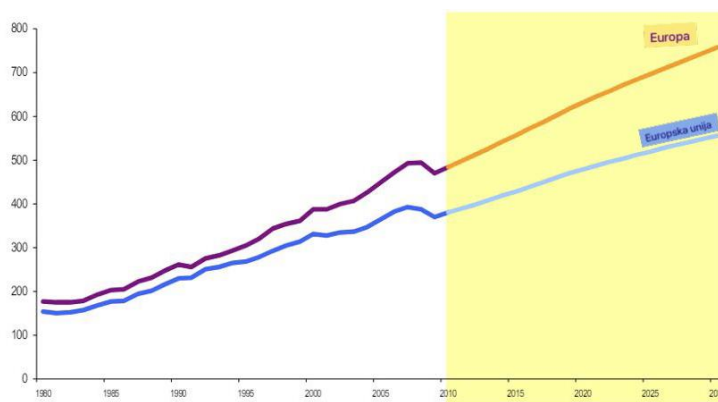
---

⁴ European Commission: https://commission.europa.eu/index_en (pristupljeno 5. travnja 2024.)

dolasci turista u svijetu povećati za 3,3% godišnje od 2010. do 2030. godine te da će se navedena stopa rasta postupno snižavati sa 3,8% u prvih deset godina na 2,9% u posljednjih deset godina. Smatra se kako će se dolasci prosječno povećati za otprilike 44 milijuna godišnje do 2030. godine što je u svakom slučaju više od prethodnog razdoblja kada su se dolasci povećali za prosječno 28 milijuna od 1995. do 2010. godine. Prema predviđenoj stopi rasta smatra se kako će međunarodni turistički dolasci u svijetu dosegnuti brojku od 1,4 milijarde do 2020. godine te 1,8 milijarde do 2030. godine. Najveći se rast očekuje u Aziji i na Pacifiku gdje se predviđa povećanje dolazaka za 337 milijuna kako bi dosegli 545 milijuna 2030. godine. Također se očekuje kako će Bliski istok i Afrika više nego udvostručiti broj dolazaka u navedenom razdoblju s 55 milijuna na 135 milijuna te s 50 milijuna na 134 milijuna. Očekuje se kako će količina dolazaka u Europi i dvije Amerike rasti sporijim tempom. Europa će zabilježiti povećanje sa 488 milijuna na 762 milijuna, dok Sjeverna i Južna Amerika sa 150 milijuna na 248 milijuna.⁵ U Europskoj Uniji se očekuje rast dolazaka od 1,9% godišnje za razdoblje od 2010. do 2030. godine u usporedbi s 2,3% iz razdoblja od 1995. do 2010. godine.

U sljedećem grafikonu prikazan je trend međunarodnih dolazak turista u milijunima u Europu te samo Europsku uniju.

Grafikon 1. - Trend međunarodnih dolazaka turista, Europa i Europska unija (u milijunima)

Izvor: European Commission

<https://ec.europa.eu/docsroom/documents/16845/attachments/1/translations/en/renditions/native>

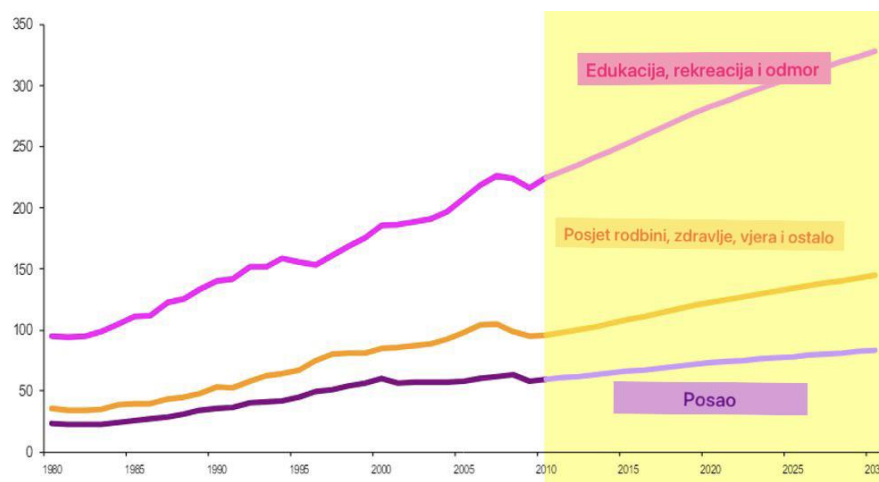
Iz Grafikona 1, vidljivo je kako se broj dolazaka međunarodnih turista u Europu i zemlje Europske unije postepeno povećavao u razdoblju između 1960. godine i 2020. godine. Na grafikonu je prikazan i očekivan trend rasta broja dolazaka do 2025. godine i 2030. godine. Također se može primijetiti kako je krivulja dolazaka za Europu strmija te se očekuje sve veći

⁵ World Tourism Organization UNWTO „Tourism Towards 2030“ (2011.): 10-29

porast dolazaka turista u Europu općenito. Iako krivulja dolazaka u zemlje Europske unije nije toliko strma, također se očekuje porast u broju međunarodnih dolazaka. Prema gore priloženom grafikonu, može se iščitati kako se u Europi u 2030. godini očekuje nešto manje od 800 milijuna međunarodnih dolazaka, dok se u zemljama Europske unije očekuje otprilike 500 milijuna međunarodnih turista u 2030. godini.

Sljedeći se grafikon odnosi na razloge posjete zemljama Europske unije.

Grafikon 2. – Trend međunarodnih dolazaka turista prema razlogu posjete, Europska unija (u milijunima)

Izvor: European Commission

<https://ec.europa.eu/docsroom/documents/16845/attachments/1/translations/en/renditions/native>

Prema Grafikonu 2, vidljivo je da su posjete odnosno dolasci međunarodnih turista radi edukacije, rekreacije i odmora sve više raste te se očekuje da će u 2030. godini više od 300 milijuna turista doći u zemlje Europske unije iz tog razlog. Drugi razlog dolaska turista je posjet rodbini, zdravlje, vjera i drugo, a očekuje se kako će iz tog razloga u Europsku uniju u 2030. godini biti nešto manje od 150 milijuna dolazaka međunarodnih turista. Jedan od razloga je posao zbog kojeg će u 2030. godini u zemlje Europske unije biti više od 50 milijuna međunarodnih dolazaka turista. Iz grafikona se primijeti kako dolasci zbog edukacije, rekreacije i odmora najviše rastu te će najviše rasti u budućnosti. U porastu su također i dolasci zbog posjeta rodbini, zbog zdravlja i vjere, dok su dolasci zbog posla prilično isti tijekom cijelog razdoblja.

Kada je riječ o izazovima povezanih s klimom poput toplinskih valova, požara i poplava, takve pojave sve češće pogađaju destinacije Europske Unije. Takve pojave naglašavaju potrebu za transformaciju u industrijama za borbu protiv klimatskih promjena. Ostali izazovi za turizam Europske unije su borba protiv inflacije, rat u Ukrajini te slabiji rast

država u Eurozoni unatoč padu cijena energije i zdravim tržištima rada.⁶ Inflacija je bila jedan od glavnih utjecaja na ponašanje putnika tijekom prethodnih godina nakon coronavirusa zbog rasta cijena proizvoda i usluga. Pritisci inflacije počeli su se smanjivati krajem 2023. godine. Nakon pandemije, Europski turizam je nastavio put oporavka te se proširio raspon zemalja koje bilježe rast dolazaka turista unutar Europe. Južноеuropske zemlje postale su posebno popularne među turistima, ali sve veći broj zapadnih i sjeveroeuropskih država bilježi ponovno povećanje popularnosti. Francuska, Turska, Grčka i Španjolska su 2023. godine izvijestile o potpunom oporavku nakon krize uzrokovane coronavirusom. Budući da je zabilježena velika potražnja za putovanjima u zemljama Europske Unije u 2023. godini, samim tim je zabilježen i rast europskih gospodarstva, ali je to također rezultiralo vraćanjem problema prenapučenosti unutar nekih destinacija. Upravljanje problemom prenapučenosti od velike je važnosti jer se i u budućnosti očekuje rast turizma te samim tim povećanje broja turista.

Jedan od glavnih trendova i izazova je prelazak na održivi razvoj turizma. Mnogi sudionici u turizmu tvrde kako su posljedice globalnog zatopljenja i klimatskih promjena poput ekstremno visoke temperature, prijetnja prirodnim prostorima, bioraznolikosti i čovječanstvu. Sve se više nastoji podići svijest o navedenom problemu, nastoji se unaprijediti tehnologija i razviti nove politike i mjere za suočavanje s globalnim zatopljenjem i klimatskim promjenama. Jedan od glavnih izazova današnjice je pretvorba turističkih destinacija u održive socio-kulturne turističke destinacije koja naglašava prilike i utjecaje koje turizam ima na društvo i njegovu kulturu i baštinu. Takva destinacija propagira turizam koji se smatra pokretačem u poboljšanju kvalitete života lokalnog stanovništva i zajednice te integrira načela pristupačnog turizma odnosno „turizma za sve“ kroz cijeli lanac vrijednosti. Osim izazova razvijanja održivih turističkih destinacija, još jedan izazov predstavlja razvijanje „smart“ destinacija odnosno pametnih destinacija s kojima se želi prevladati problem sezonalnosti, pametno upravljati destinacijom te promicati održivu mobilnost te pristupačnost. Osim razvijanja održivih i pametnih destinacija, nastoji se poboljšati vještine i sposobnosti u turističkom sektoru, odnosno samih zaposlenika u tom sektoru. Takvim se aktivnostima poboljšanjima želi unaprijediti poslove u turizmu odnosno učiniti karijeru poželjnijom i cjenjenijom. Zaključno turističke regije Europske Unije nastojati će poboljšati sigurnost destinacija upravljanjem krizama te korištenjem najboljih načina komunikacije dionika tijekom neočekivanih događaja poput prirodnih katastrofa i terorističkih napada.⁷

---

⁶ European Travel Comission „*European Tourism – Trends & Prospects*“ (2023.): 6-8

⁷ NECSTOUR Network (2019), „*Necstour roadmap 2019-2021: the 5 'S' of the Tourism of tomorrow*“ (2021.):1-3

1.2. Važnost turizma za gospodarstvo i životni standard Europske Unije

Ekonomski gledano, turist je dobar potrošač i korisnik turističke usluge. Od novaca koje turist troši u turističkoj destinaciji, dio ide u gospodarske jedinice turističkog sektora. Drugi dio odlazi u lokalne proračune ili u državni proračun destinacije koje turist posjeti u vidu naknada, poreza i drugog. Treći dio odlazi u druge gospodarske sektore za plaćanje proizvoda i usluga koje takvi sektori pružaju u svrhu zadovoljenja potreba turista. Dakle, turizam može podržati i doprinijeti gospodarskom razvoju lokalnih zajednica i ekonomije zemlje kroz zarade od domaćih ili inozemnih posjetitelja.

Glavna korist od turizma je stimuliranje ekonomskog rasta budući da turizam povećava broj dostupnih poslova u destinaciji. Poslovi u turizmu podrazumijevaju veliku i raznoliku radnu snagu s raznolikim vještinama. Jedna od najvidljivijih prednosti turističkih aktivnosti unutar destinacija su poslovi pod upravom administracije hotela, restorana, trgovina i prijevoza. Ostale industrije koje predstavljaju podršku turizmu su manje vidljive, ali također doprinose lokalnom gospodarstvu budući da ponekada mogu biti bolje plaćeni nego poslovi u vidljivom sektoru poput osoblja restorana. Stvaranje novih radnih mjesta i mogućnosti zapošljavanja razvojem turističke destinacije rezultiraju povećanjem životnog standarda lokalnog stanovništva što s druge strane rezultira povećanjem potrošnje.

Još jedna bitna korist turizma je multiplikativni učinak, budući da se turistički izdaci recikliraju kroz lokalno gospodarstvo. Vlade koriste modele ekonomskog utjecaja za procjenu ukupnog doprinosa turizma cjelokupnom gospodarstvu. Dakle, razvoj turističke destinacije može donijeti važne prihode cjelokupnom državnom proračunu u obliku poreza i naknada koje plaćaju tvrtke koje se bave turističkim aktivnostima. Struktura turističke potrošnje odraz je troškova koji odlaze u sektore koji se bave ostvarenjem turističkog proizvoda. Povećanje prihoda postiže putem uzastopnog priljeva novaca od turista, što predstavlja ostvareni prihod navedenih sektora, a dešava se prije svega u takvim sektorima te se potom postupno širi na druge sektore gospodarstva. Takvi učini su uglavnom zabilježeni u sljedećim sektorima: sektori koji osiguravaju ulaganja u tehničko-materijalne dijelove turizma poput građevinske industrije, sektori koji se bave infrastrukturom poput vodoopskrbe, opskrba energije, cestovna mreža, zatim komercijalni sektor primjerice industrije koje se bave razvojem mreža trgovačkih i prehrambenih ustanova koje su namijenjene turističkoj potražnji, sektor lake industrije i povezanih industrija koje proizvode dobra koja traže turisti, industrija hrane te dostava hrane,

pića i slično za potrebe turista, sektor koji pruža usluge opće naravi od kojih turisti imaju koristi primjerice frizerska industrija, telefonska industrija, potom kulturno- umjetnički sektor poput kina i muzeja te sportski događaji koje posjećuju turisti.⁸

Turizam također potiče izvoz domaćih proizvoda. Procjenjuje se da se 15 do 20% od ukupnih izdataka turista troši na darove, odjeću ili suvenire u destinaciji. U mnogim turističkim destinacijama postoje trgovine koje prodaju domaće rukotvorine, što pruža izvor prihoda za lokalno stanovništvo te stvara zanimljivo iskustvo za turiste.⁹

Turistička industrija Europske Unije sastoji se od 2,3 milijuna poduzeća prvenstveno malih i srednjih poduzeća koja zapošljavaju otprilike 12,3 milijuna ljudi. Turizam je glavna gospodarska aktivnost u Europskoj Uniji koja čini 10% BDP-a sa širokim utjecajem na gospodarski rast, zapošljavanje i društveni razvoj. Može biti moćan alat u borbi protiv gospodarskog pada i nezaposlenosti. Politika Europske Unije ima za cilj zadržati položaj Europe kao vodeće destinacije, istovremeno povećavajući doprinos industrije gospodarskom rastu i zapošljavanju te promičući suradnju između država Europske Unije, a najviše kroz razmjenu dobrih praksi.¹⁰

Slika u nastavku prikazuje zemlje Europske unije s pripadajućim bruto domaćim proizvodom od turizma.

---

⁸ Snak, O., Baron, P., and Neacșu, N. „*Economia Turismului, Editura Expert*“ București (2003.)

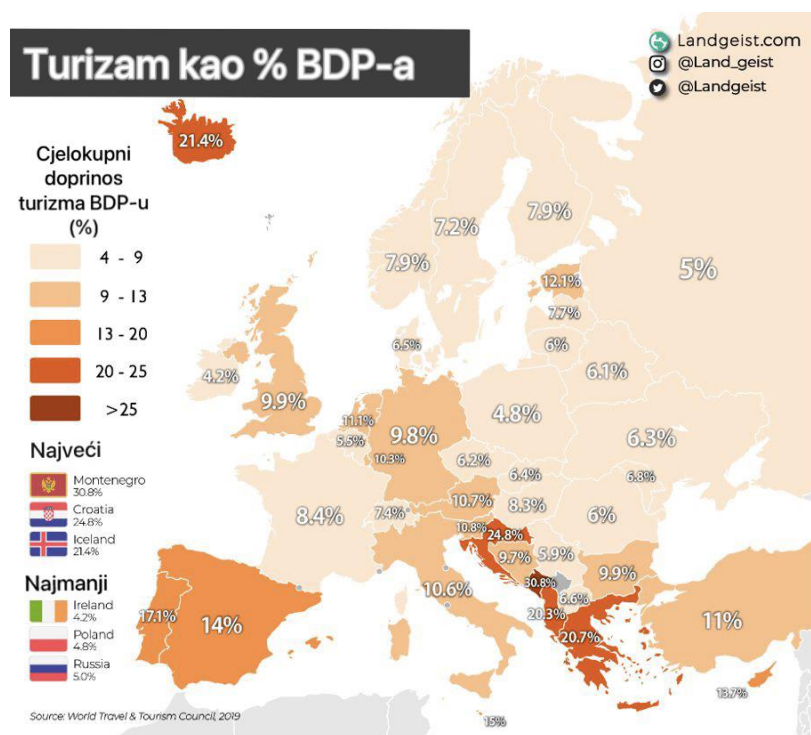
⁹ Kotler, P., Bowen, J. T., and Makens, J. „*Marketing for Hospitality and Tourism*“ Pearson Education (2014.): 534-539

¹⁰ European Parliament „Tourism“:

<https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/126/tourism#:~:text=Tourism%20is%20a%20major%20economic,growth%2C%20employment%20and%20social%20development> (pristupljeno 25. travnja 2024.)

Slika 1. - Bruto domaći proizvod od turizma u zemljama Europe

Izvor: Landgeist <https://landgeist.com/wp-content/uploads/2022/08/europe-tourism-gdp.png>

Na priloženoj slici vidljivo je kako je najveći bruto domaći proizvod od turizma u 2019. godini ostvarila Crna Gora sa 30,8%, zatim slijedi Hrvatska koja je ostvarila 24,8%. Još jedna od zemalja koja je ostvarila visok bruto domaći proizvod od turizma je Island sa 21,4%. Budući da Crna Gora i Island nisu članice Europske unije, bitno je spomenuti određene zemlje Europske unije koje su ostvarile relativno visok bruto domaći proizvod: Grčka je ostvarila 20,7%, Portugal je ostvario 17,1% te je Francuska ostvarila 14%. Ostale zemlje su ostvarile gotovo podjednake postotoke od 10%, 9% i 6%. Kao članica Europske unije, najniži bruto domaći proizvod od turizma od 4,8% ostvarila je Poljska.

1.3. Pozitivni i negativni učinci turizma

Turistička industrija stvara učinke i posljedice koje se ne mogu spriječiti, ali se može njima upravljati kako bi se minimizirali negativni učinci i naglasili pozitivni učinci turizma. Takvi učinci se dešavaju zbog turizma, međunarodnog i domaćeg, koji uzrokuje miješanje ljudi iz različitih društvenih i kulturnih okruženja.

U nastavku slijedi prikaz pozitivnih i negativnih učinaka turizma.

Grafikon 3. - Pozitivni i negativni učinci turizma

Izvor: Izrada autora

Za početak, međunarodni turizam predstavlja nevidljivi izvoz u smislu stvaranja toka stranih valuta u ekonomiju destinacije odnosno države gdje se nalazi turistička destinacija uz istovremeni doprinos tekućem računu platne bilance. Poput ostalih izvoznih industrija, ovakav priljev prihoda razvija poslovni promet, prihod domaćinstvima, zapošljavanje te na posljetku i državni prihod. Domaći turizam s druge strane, ima slične učinke na regije domaćine države, osim što se za razliku od međunarodnog turizma, valuta u domaćem turizmu prostorno preraspodjeljuje unutar granica države. Novac zarađen u drugoj regiji jedne države, troši se unutar regije domaćina stvarajući tako dodatne poslovne prihode, prihode domaćinstvima, radna mjesta te prihode lokalnoj vladi. Štoviše, čini se da je turizam učinkovitiji od ostalih industrija u povećanju zapošljavanja i prihoda u manje razvijenim i perifernim regijama države gdje su alternativne mogućnosti za razvoj ograničene. U takvim se mjestima ljudi najviše bave poljoprivredom, stočarstvom i ribolovom te ukoliko se oni uključe u turističku industriju, njihovi se prihodi domaćinstva povećavaju za velike iznose. Razvoj turizma u manje

razvijenim mjestima može pružiti novčani poticaj za brojne domaće obrte te dobrobit za lokalno stanovništvo. Razvoj turizma u navedenim nerazvijenim dijelovima države zahtjeva izgradnju i postojanje infrastrukture, ugostiteljskog i hotelskog smještaja te ostalih objekata vezanih za turizam, a takvu infrastrukturu kasnije koristi i lokalno stanovništvo. Kako se turizam počinje razvijati, postavljaju se sve veći zahtjevi prema oskudnim resursima tih područja. Od najveće potrebe je zemljište, a samim time cijene zemljišta rastu. Poljoprivrednici te ostali lokalni zemljoposjednici prodaju svoja dobra, a iako ostvaruju kratkoročne prihode, ostavljeni su bez svoje zemlje sa dostupnim slabo plaćenim poslovima. Takvi se problemi mogu nadvladati ukoliko zemlja prijeđe u posjed države u ranim fazama za pravednu tržišnu cijenu te ukoliko se zemlja iznajmi radije nego proda.

Duga putovanja između razvijenih zemalja i zemalja u razvoju godišnje se povećava te dovodi u izravni kontakt ljude iz različitih okruženja s vrlo različitim načinom života i različitim visinama prihoda. Kada je riječ o političkim učincima, turizam u nekim slučajevima nameće neokolonijalni oblik razvoja kod zemalja u nastajanju. Takav neokolonijalizam preuzima vlast s lokalne i regionalne razine te ga usmjerava ka multinacionalnim kompanijama koje će pregovarati na nacionalnoj razini i očekivati da se problemi riješe od strane državnih vlada. Premda su manje plaćeni poslovi najčešće rezervirani za domorodce, moguće je da je takav oblik diskriminacije može poticati gnjev kod domaće populacije i pokvariti međunarodne odnose. U nekim ekstremnim slučajevima takav oblik razvoja turizma može čak spriječiti rast nacionalne svijesti. Domaći turizam, s druge strane, može djelovati kao integrirajuća sila koja učvršćuje nacionalnu svijest. Ljudi u izoliranim područjima su više zabrinuti za lokalne seoske poslove te se ponekad pokazuju kao laki plijen separatistima. Putujući u druge dijelove iste zemlje, ljudi mogu početi osjećati ponos svoje nacionalne baštine, a osjećaj nacionalnog jedinstva može pomoći u prevenciji regionalnog dijeljenja. U razvijenim zemljama, posjeti spomenicima, dvorcima i starim bojnim poljima predstavljaju važnu motivaciju domaćim putovanjima. U takvim zemljama također, studenti i skupine školaraca putuju drugim regijama svoje zemlje, a upravo takav oblik putovanja može doprinijeti jačanju političkog zajedništva države. Kontakt između ljudi iz različitih okruženja nije uvijek djelotvoran te može u nekim slučajevima stvoriti dodatne kulturne, društvene i moralne pritiske. Iako miješanje ljudi iz različitih regija jedne zemlje može razviti bolje razumijevanje njihovih načina života te dovodi do boljeg razumijevanja problema specifičnih za određene regije, ali u isto vrijeme može uzrokovati nesporazume i nepovjerenje.

Osim navedenih ekonomskih i političkih učinaka, turizam generira i različite ekološke i okolišne učinke. Veličina i priroda okolišnih i ekoloških šteta učinjenih od strane turista

povezana je sa jačinom razvoja i količinom posjetitelja. Pretjerani i loše planirani razvoj turizma utječe na okoliš destinacije. U brojnim je dijelovima nekontrolirano uzrokovalo gradnju objekata i infrastrukture neprimjerenu za određeno okruženje, primjerice grade se hoteli „čudnog“ dizajna koji se ne uklapaju u okruženje. U takvim slučajevima se arhitektura i izgradnja prilagođavaju više željama posjetitelja i turista, nego lokalnom okruženju. S druge strane, problem nije samo u vizualnom izgledu i u uklapanju u okruženje, već i u tome što se otpad i otpadne vode tijekom izgradnje infrastrukture, najčešće odlažu u neobrađenom obliku te se tako onečišćuju rijeke i mora odmorišnih destinacija. Iako suvremeni način razvoja turizma uništava i degradira okoliš, siromašni i loše zamišljen oblik razvoja turizma uništava prirodu. Upravo su turisti u većini slučajeva krivci jer sudjeluju u razaranju okoliša. Što je određena destinacija privlačnija, ona postaje sve posjećenija i poznata te samim time postaje sklonija degradaciji okoliša unutar nje.¹¹ Iako postoje razni negativni učinci turizma na okoliš, u isto vrijeme postoje i pozitivni učinci jer turizam pomaže sačuvati okoliš odmorišnih regija. Danas postoje i razvijaju se različiti oblici turizma, a tako se i sve više razvija i implementira održivi turizam koji podrazumijeva borbu protiv degradacije okoliša. Brojni negativni učinci mogu se izbjeći ukoliko lokalne i regionalne uprave, ali i država implementiraju kvalitetno planiranje, dizajn i menadžment u razvoju turizma, ali i educiraju turiste u svrhu podizanja svijesti o važnosti okoliša. Osim navedenog, postoje destinacije koje su bogate prirodnim ljepotama te povijesnim i arhitektonskim građevinama za koje je poznato kako bilježe velik broj posjetitelja. Takve destinacije bi trebale, od novca potrošenog od strane turista poput onog od ulaznica, ulagati u očuvanje i unaprjeđenje prirodne baštine, ali i one koju je stvorio čovjek.

---

¹¹ Hillery, M., Nancarrow, B., Griffin, G., & Syme, G. "Tourist perception of environmental impact. *Annals of tourism research*" 28(4), (2001.): 853-867

2. Migrantska kriza u Europskoj uniji

Pojam krize postao je moto moderne politike, dok je već duže vrijeme pojam krize poznat u svakom segmentu života. U prošlosti je kriza korištena u medicini kao pojam koji podrazumijeva presudu, kada bi doktor procijenio hoće li osoba preživjeti ili umrijeti. Današnje shvaćanje krize, s druge strane, odnosi se na trajno stanje gdje je kriza postala instrument politike. Pojam krize služi legitimiziranju političkih i ekonomskih odluka kojima se obespravljaju građani bilo kakve mogućnosti donošenja odluke.¹² Mnogi su autori sudjelovali u kreiranju projekta za formuliranje novih ključnih riječi krize i Europe. Projekt su pokrenuli autori neposredno nakon pucnjave u Charlie Hebdu u Parizu u siječnju 2015. godine i nakon masakra u Parizu 13. studenoga 2015. godine. Takvi su se događaji u medijima predstavili kao migrantska kriza odnosno izbjeglička kriza, točnije kriza granica Europe. Upravo su događaji u Parizu predstavili priliku za pojačanje i unaprjeđenje sigurnosti u Europskoj Uniji.¹³ Tijekom prijašnjih godina dogodilo se širenje pojma kriza u javnosti, posebice u Europi koje se najviše odnosi na izbjegličku krizu također poznato kao migrantsku krizu. Upravo su navedena dva pojma opisana kao humanitarna kriza ili kao kriza sustava azila, ali i kao Europsku krizu na granicama odnosno kriza kontrole nad granicama. Reakcije na krizu povezanu s neovlaštenim kretanjem ljudi preko i unutar granica Europske Unije poslužile su za opravdanje za nužnosti prema uvođenju novih sustava kontrole.

Pojam migracije u mnogim Europskim zemljama, posebno u odnosu na migrantsku krizu, narušen je eurocentričnim i naglašenim postkolonijalnim stavovima od strane nekih promatrača.¹⁴

---

¹² Agamben, G. „*The endless crisis as an instrument of power: In conversation with Giorgio Agamben*“ *Versobooks. Com.*, (2013.)

¹³ De Genova, N., Fontanari, E., Fiorenza, P., Bermant, L. S., Aila, S., Maurice, S., ... & Can, Y. „*Migrant crisis/refugee crisis. In Europe/Crisis: New Keywords of “the Crisis” in and of “Europe”* (2016.): 15-21

¹⁴ Gatt, S., Hazibar, K., Sauermann, V., Preglau, M. and Ralser, M. „*Migration from a gender-critical, postcolonial and interdisciplinary perspective*“ *Österreichische Zeitschrift für Soziologie*, 41(S3), (2016.):1-12.

2.1. Vrste migracija i njihov utjecaj

Migracije su globalni fenomen te pridonosi formiranju i oblikovanju strukture stanovništva. Migracijski tokovi utječu kvalitativno i kvantitativno na demografsku sigurnost i ekonomski razvoj svih zemalja te imaju vrlo važnu ulogu u funkcionalnosti globalne ekonomije.¹⁵

Migracije se mogu razmatrati kroz nekoliko dimenzija. Za početak, ne postoje pravne definicije između regularne i neregularne migracije, već su to izrazi koji se koriste kako bi se opisala migracija prema načinu na koji strani državljani prelaze međunarodne granice. Međunarodna organizacija za migracije (International Organization for Migration) definira sigurnu, urednu i regularnu migraciju kao kretanje osoba u skladu sa zakonima i propisima koji podrazumijeva da je izlazak iz države, ulazak u državu te boravak u državi u skladu s međunarodnim pravnim obvezama država, poštujući ljudsko dostojanstvo i dobrobit migranata te njihova prava, a umanjujući rizike povezane s kretanjem ljudi. Pod neregularnim migracijama podrazumijeva se kada osoba neregularno ulazi u neko područje te tamo boravi. Neregularne migracije su često povezane s krijumčarenjem migranata i trgovinom ljudi. Međutim, neki neregularni migranti putuju sami ili uz pomoć članova obitelji. Migranti koji se kreću uz pomoć krijumčara koriste usluge malih organizacija ili velikih međunarodnih mreža u zamjenu za financijska sredstva. Migranti također mogu postati žrtve trgovine ljudima odnosno mogu biti prisiljeni prijeći međunarodne granice radi radnog ili seksualnog iskorištavanja. Prema Međunarodnoj organizaciji za migracije, uvjeti o migracijama tvrde kako migranti koji neregularno prelaze granice, također moraju biti zaštićeni odnosno njihova prava, a to uključuje izbjeglice, žrtve trgovine ljudima i djecu migrante bez pratnje i roditelja. U praksi je teško razlikovati regularne migracije od neregularnih migracija. Ljudi mogu preći granice potpuno neregularno, ali tajno bez ikakve kontrole i koristeći krivotvorene dokumente. Ostali ljudi koji putuju s važećim putovnicama i vizama, nakon što uđu u teritorij, namjerno ili slučajno produže svoju vizu, rade i borave neovlašteno.¹⁶

Osim regularnih i neregularnih migracija, postoje unutarnje i vanjske migracije. Unutarnje migracije predstavljaju kretanje pojedinaca ili grupe ljudi iz jedne regije jedne države u drugu regiju iste države. Za razliku od unutarnjih migracija, vanjske migracije odnose se na kretanje ljudi u druge regije i države iz mjesta podrijetla.

---

¹⁵ Pencea, G. C., & Curteanu, A. B. „*Internal and External Migration*“ *Postmodern Openings/Deschideri Postmoderne*, (2020): 58-60

¹⁶ International Organization for Migration: <https://www.iom.int/> (pristupljeno 26. travnja 2024.)

Vanjske i unutarnje migracije imaju i svoje podjele. Kada se migracije dijele prema tome odlazi li stanovništvo ili odlazi li stanovništvo, postoje dvije vrste: imigracije odnosno ulazak i život u državi koja nije vlastita te emigracije to jest čin napuštanja vlastite zemlje radi naseljavanje druge države.

S obzirom na vanjske događaje, također postoje dvije vrste migracija, a radi se o dobrovoljnoj migraciji kada pojedinci odluče sami napustiti svoj dom u potrazi za boljim ekonomskim prilikama te prisilnoj migraciji kada ljudi odlaze zbog određenih vanjskih čimbenika i događaja kao što su prirodne katastrofe, rat ili drugi sukobi.

Prema načinu migracije, ljudi mogu migrirati individualno odnosno sami te u masi, u velikim grupama ljudi.

S obzirom na vremensko razdoblje, postoje privremene migracije koje se odnose na kretanja na određeno vrijeme između 9 mjeseci i 5 godina, a nakon toga se pojedinci vraćaju u svoje domove pa se zato takav oblik migracija naziva još i cirkularnom migracijom. Osim privremene migracije, postoji i stalna migracija koja se odnosi na vrijeme više od 5 godina.

Osim migracija koje se odnose na velike udaljenosti, postoje i ruralno-urbane migracije koje predstavljaju jedan od ključnih faktora u demografskim promjenama u zadnja 3 desetljeća. Takvo se kretanje ljudi može sagledati kroz mikroekonomsku i povijesnu perspektivu.

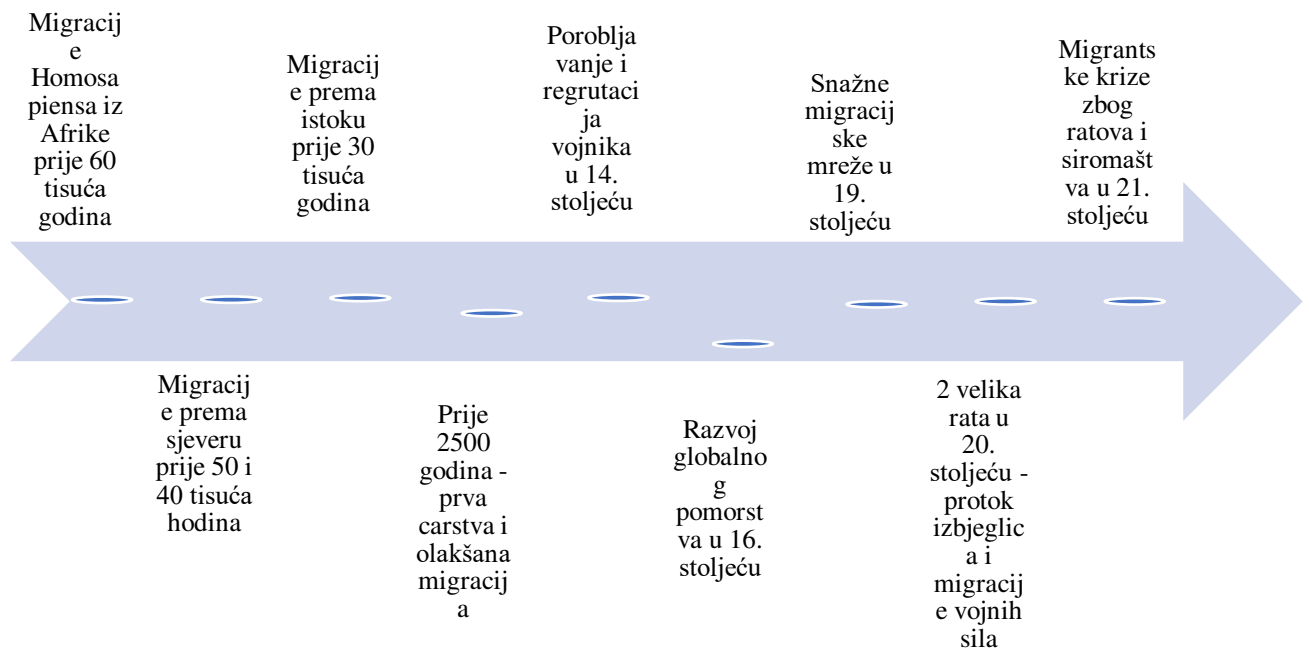
2.2. Povijest migracija

Skupine ljudi točnije Homo sapiensa započele su migraciju iz Afrike otprilike prije 60 tisuća godina, a poznato je kako su ljudi skloni istraživanju novih mjesta te to rezultira proširivanjem na sve strane svijeta. Koliko su daleko odlazili i koliko su se brzo širili ovisilo je o klimi, pritisku domaćeg stanovništva i novim izumima primjerice čamaca i drugih tehnologija. Postoji mnoštvo čimbenika koji su potaknuli i ubrzali migracije poput mašte, prilagodljivosti i znatiželje o tome što se nalazi na nekom mjestu. Danas su znanstvenici koji proučavaju kemiju, ponašanje i svrhu DNK, gena i kromosoma došli do zaključka kako postoje varijacije gena koje dovode sklonosti u preuzimanju rizika, kretanju, promjenama i avanturama. Takva varijanta gena naziva se DRD4-7R te ga nosi otprilike 20 posto ljudske populacije. Nekoliko studija povezuje DRD4-7R gen s migracijom, ali genetika je složena znanost te različite skupine gena

međusobno djeluju i daju različite rezultate kod različitih pojedinaca te se u konačnici može reći da takvi geni utječu, a ne uzrokuju sklonost nemiru i kretanju.¹⁷

Na sljedećem se prikazu nalazi lenta vremena migracija.

Grafikon 4. - Lenta vremena migracija

Izvor: Izrada autora

Sljedeća faza migracija odvijala se prema sjever u smjeru Euroazije te se smatra kako je navedena migrantska ruta bila jako zahtjevnja. Razdoblje prije između 50 tisuća i 40 tisuća godina bilo je iznimno hladno i suho, pogotovo Sahara i Arabija te regije iznad njih koje su bile neprohodne. Kako su se toplina i vlaga počele vraćati, prije otprilike 45 tisuća godina, najlakši put ka sjeveru bio je uz zapadno podnožje Himalaja. Doseljenici koji su jednom stigli u travnate stepe, prilagodili su se staništu i pronašli su dovoljno divljači za lov te dovoljno voća i povrća. Preko stepa prema zapadu, područje Kavkaza bilo je ključno za doseljavanje ljudi. Od Kavkaza su ljudi krenuli prema Crnom moru te dalje prema mediteranskim zemljama i dolini Dunava, a spomenuti doseljenici, poznati su kao kromanjonci. Otprilike u isto vrijeme, migranti su se kretali prema istoku duž stepa kako bi na posljetku stigli u šumovitu dolinu Amur na kojem su području nastali euroazijski jezici prije otprilike 30 tisuća godina. Ljudi toga doba živjeli su kao tragači za hranom te su proširili osnovni model migracije. Prvi model podrazumijevao je kretanje među obližnjim zajednicama odnosno migracija među zajednicama i povremena okupljanja, dok su se u drugom modelu male lokalne zajednice širile na

¹⁷ National Geographic „, Global Human Journey “: <https://education.nationalgeographic.org/resource/global-human-journey/> (pristupljeno 27. travnja 2024.)

kontinentalnoj razini, a to potvrđuju razmjene tehničkih dostignuća i otkrića na velikim udaljenostima primjerice kada je Marko Polo donio papir iz Kine u Europu.

Osim potrage za hranom, postojali su i drugi razlozi za migracijama u prošlosti. Posljednjih nekoliko tisućljeća dešavale su se razni klimatski pomaci izazivajući promjene u ljudskim životima i nove migracijske obrasce. Pod klimatskim pomacima, podrazumijevaju se vrlo niske temperature koje su zahvatile Zemlju kada su se ledenjačke ploče proširile preko polarnih područja. Posljednji glacijalni maksimum prije 30 tisuća godina, izazvalo je povlačenje svih vrsta u područja nižih geografskih širina i nižih nadmorskih visina budući da su ledenjaci pokrivali otprilike polovicu Sjeverne i Južne Amerike, Europu i dijelove Azije. Nakon navedenog razdoblja, temperatura je rasla brzinom od 1 Celzijevog stupnja po tisućljeću. Svi navedeni događaji natjerali su ljude na migracije odnosno na potragu za područjima s temperaturom pogodnom za život.

U početku interglacijalnog razdoblja, holocena, ljudi su postajali sve utjecajni faktor u odnosu na okoliš, dovodeći do velikih promjena u klimi, bolestima, ali i u samom društvu. Razdoblje Holocena, započelo je naglim zatopljenjem što je pojačalo širenje migranata na velikim udaljenostima. S područja doline rijeke Nil ljudi su se počeli seliti prema Arabiji, drugim područjima sjeverne Afrike i prema Levantu odnosno na područje istočne mediteranske regije zapadne Azije. Na području istočne Azije, govornici kineskih jezika preselili su se s jugozapadnih gorja na sjeveroistok Kine. U Americi su se migranti kretali prema istoku u Južnoj Americi, dok su se migranti iz Sjeverne Amerike selili u Srednju Ameriku. Tijekom razdoblja srednjeg Holocena, klima se stabilizirala te potaknula daljnje naseljavanje i društvenu ekspanziju. U razdoblju kasnog Holocena, otprilike prije 5 tisuća do prije tisuću godina, sve se više razvijala društvena hijerarhija, vodili su se ratovi i podizala su se carstva usporedno s razvojem poljoprivrede i urbanog društva.¹⁸ To je bilo doba razvijanja prvih gradova na plodnim područjima uz rijeke poput Mezopotamije, Nila i Doline Žute rijeke. Perzijska država osnovala je prvo veliko carstvo prije otprilike 2500 godina, nakon čega su se carstva međusobno smjenjivala sve do dvadesetog stoljeća. Ljudi su se tada, u starom svijetu, oslanjali na domaće životinje budući da su opskrbljivale društvo hranom, vlaknima i kožama. Tehnički napredak i društvene inovacije donijele su metale, opskrbu vodom, ali i pismenost. U isto se vrijeme poljoprivredno stanovništvo raspršilo u mnogim smjerovima, primjerice ljudi su se sa indoeuropskog područja naselili i otvorili farme u Europi i južnoj Aziji. Završno razdoblje Holocena, donijelo je ekspanziju vojnih sukoba i epidemija što je dovelo do smanjenja veličine

---

¹⁸ Ruddiman, W. F. ., *Earth transformed* New York: WH Freeman. (2014.)

populacije i globalnog zahlađenja. Osim sukoba između ljudi, dešavali su se sukobi čovječanstva s prirodom.

Globalna trgovina i ratovanje sve su se više širili i pojačavali te doveli do razvijanja globalnog pomorstva, pogotovo u 16. stoljeću. Trgovci su se okrenuli porobljavanju tražeći radnu snagu kako bi širili svoju trgovinu. Porobljavanje se od 14. stoljeća usredotočilo većinom na afričke radnike te je upravo to bio glavni protok međunarodnih migranata budući da su afrički zarobljenici prelazili Atlantski ocean. Na području Europe u razdoblju od 1500. do 1800. godine, migracije su podrazumijevale višegodišnja regrutacija vojnika, mornara te kretanje obrtnika unutar regija. Tijekom navedenog razdoblja, useljavanje u Europu bilo je malo, dok je iseljavanje iz Europe bilo veće od useljavanja u Europu, ali i dalje vrlo malo u usporedbi s masovnom prisilnom migracijom Afrikanaca.¹⁹

Antropocensko razdoblje, započelo je otprilike 1800. godine te je došlo do ubrzane transformacije. Migracija se proširila i počele su se razvijati sve snažnije migracijske mreže pogotovo migracije radne snage i razmjene znanja kako bi došlo do ekspanzije u područjima ekonomije, populacije i znanja. Migracije u 19. stoljeću naglo su se proširile na ljude niskog i visokog statusa zbog raznih izuma kao što je primjerice parobrod. Među putnicima bili su potkraljevi, generali i njihove trupe, ali i radni migranti za poljoprivredu, industriju kao i trgovce, studente i kvalificirane profesionalce. Kroz migraciju razvila se industrijalizacija i ideologija o rasnoj hijerarhiji, vjerskoj hijerarhiji i ekonomskoj ulozi. Porobljavanje diljem svijeta doseglo je vrhunac sredinom 19. stoljeća, najviše u Americi, Africi i Aziji te je počelo opadati kada se plaćeni rad proširio. Sredinom i krajem 1800. godine intenzivirale su migracije sa područja Kine u Kaliforniju i druga područja Sjeverne Amerike. Nakon što su građani bijele rase osvojili Kaliforniju, počeli su regrutirati kineske migrante te ih zapošljavali kao podređene radnike te ih protjerivali iz države. Američki birokrati nastojali su zamijeniti protjerivanje migranta s drugom taktikom odnosno ograničavanjem imigracije. Taktika je rezultirala dopuštanjem primanja malog broja migranata, ali odbijanjem većine kandidata. Svaki je kandidat odnosno migrant morao predložiti razrađeni zapis o obiteljskoj i profesionalnoj izvrsnosti. Kao odgovor na navedenu taktiku, ljudi su se u Kini počeli pripremati kako bi podnijeli zahtjeve. Sustavi putovnica i viza u svrhu nadziranja migracija, počeli su se primarno razvijati u SAD-u, zatim među drugim američkim nacijama te na kraju i diljem cijelog svijeta.²⁰

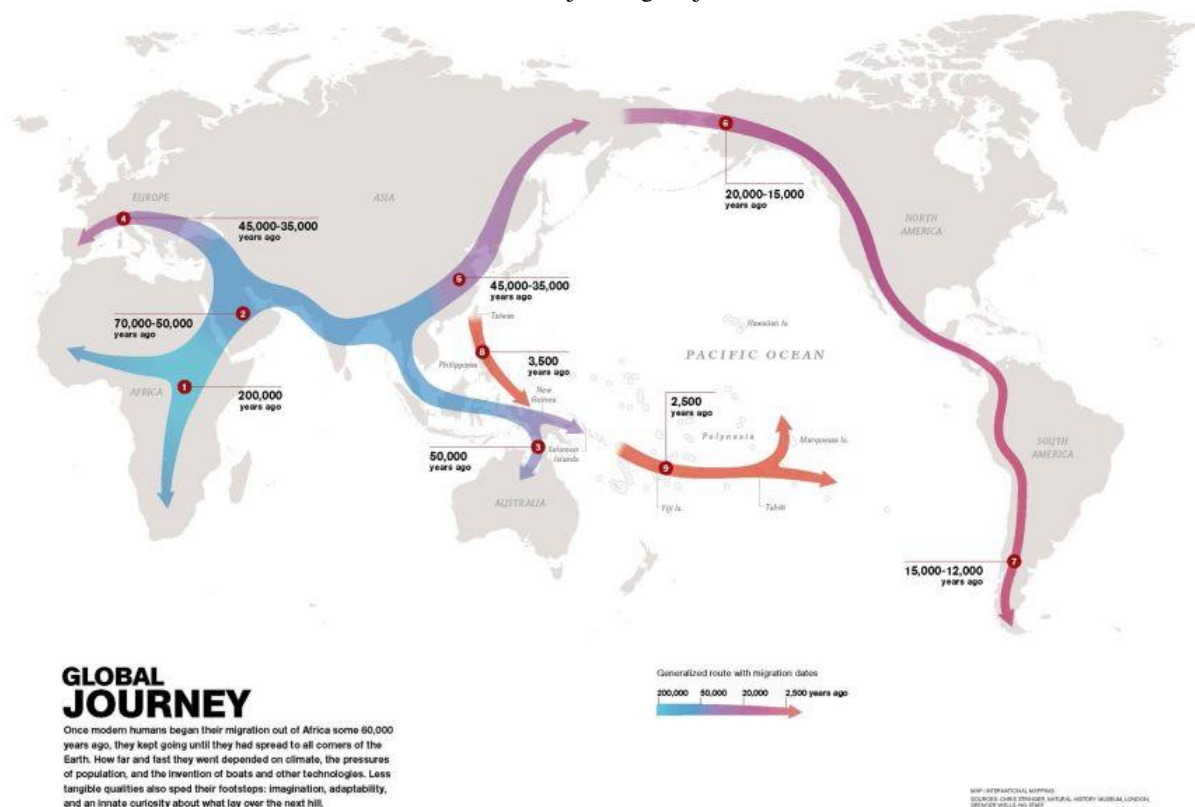
---

¹⁹ Lucassen, J., & Lucassen, L. „*Globalising Migration History: The Eurasian Experience (16th-21st Centuries)*“ (Vol. 15) Brill (2014.): 3-54

²⁰ McKeown, A. M. „*Melancholy order: Asian migration and the globalization of borders*“ Columbia University Press, (2008.)

Dva velika svjetska rata uključivala su velike migracije vojnih sila i velike tokove izbjeglica. S ukidanjem ropstva i ograničenjima u prijemu prekomorskih radnika, potražnja za „jeftinom“ radnom snagom u području poljoprivrede postala je veća. U 1940-ima u SAD dovodili su se privremeni radnici s engleskih govornih područja Kariba za istočne američke farme te iz Meksika za zapadne farme. Usporedno s tim, pojavili su se novi obrasci međunarodnih migranata: migranti s visokom platežnom moći odnosno statusom koji bi mogli dobiti državljanstvo u državi domaćinu te migranti s niskim statusom koji se mogu kretati samo kao privremeni radnici. Krajem 20. stoljeća, nakon dekolonizacije odnosno nakon povlačenja kolonija, nakon uspona i pada komunizma, kapitalizam je uključio otprilike 200 nacija u globalnu gospodarsku mrežu koju su ujedinile migracije, trgovina i komunikacije. Društvene i ekološke krize postale su sve češće, a društvena nejednakost je dosegla vrhunac, dok su netrpeljivost prema migrantima i etničke razlike donijela razna društvena zbivanja.

Slika 2. - Povijest migracija na karti

Izvor:

https://images.nationalgeographic.org/image/upload/t_edhub_resource_key_image/v1638889806/EducationHub/photos/global-human-journey.jpg

2.3. Migracije 21. stoljeća

Na području Europske Unije događaju se značajne promjene. Imigranti pristižu u sve većem broju te oblikuju strukturu i sastav europske populacije. Migracije utječu na ravnotežu između rasta stanovništva i opadanja te umjerenog starenja stanovništva. Prema tome se i bruto domaći proizvod povećao, iako učinak na individualne životne standarde ostaje pod upitnikom. Regionalna distribucija stanovnika je promijenjena te je došlo do rasta nekih većih gradova. Stanovništvo postaje sve veće i sve raznolikije u pogledu jezika, etničkih skupina i vjere. Ukoliko se trend migracija nastavi, moglo bi doći do promjena u identitetu i fizičkom izgledu stanovništva u Europi. Migracije bi, dakle, činile globalizaciju potpunijom, ali i asimetričnom više od svakog drugog procesa koji utječe na ekonomiju i komunikaciju.

Imigracije iz zemalja izvan Europe sa snažnim prirodnim prirastom, odvijaju se velikom brzinom. U 2006. godini priljev migranata u sve zemlje EU-27 iznosio je 3 milijuna, od čega 60% iz zemalja koje nisu članice Europske Unije te po četvrtina iz drugih dijelova Europe, iz obje Amerike, iz Azije te iz Afrike. Ostatak, odnosno 40% imigranata koji su se nastanili u EU-27 bili su državljani članica EU-27.²¹ Prema najnovijim podacima za 2022. godinu, 5,1 milijun ljudi imigriralo je u Europsku Uniju iz zemalja izvan nje. U odnosu na 2,4 milijuna imigranta iz 2021. godine, može se zaključiti kako se priljev migranta više nego udvostručio u Europskoj Uniji u 2022. godini.²²

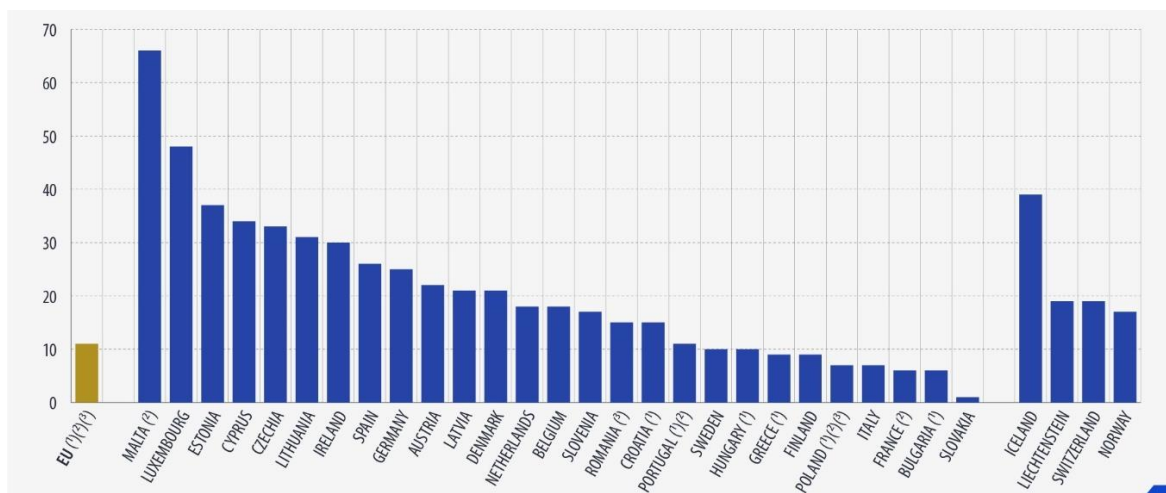
Idući grafikon prikazuje broj imigranata u zemljama Europske unije na tisuću stanovnika u 2022. godini.

---

²¹ European Commission „Immigration in the EU27 in 2006., 40% of immigrants who settled in the EU27 were citizens of EU27 Member States“ (2008.): https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/STAT_08_162 (pristupljeno 13. svibnja 2024.)

²² Eurostat „EU received 5.1 million immigrants in 2022.“ (2024.): <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/w/ddn-20240327-1#:~:text=In%202022%2C%205.1%20million%20people,estimated%202.4%20million%20in%202021.> (pristupljeno 13. svibnja 2024.)

Grafikon 5. - Imigranti u Europskoj uniji u 2022. godini (na 1000 stanovnika)

Izvor: Eurostat „EU received 5.1 million immigrants in 2022.“ (2024.): <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/w/ddn-20240327-1#:~:text=In%202022%2C%205.1%20million%20people.estimated%202.4%20million%20in%202021>

Prema podacima iz Grafikona 5, vidljivo je kako je u odnosu na broj rezidentnog stanovništva, Malta zabilježila najveću stopu useljavanja iz zemlja Europske Unije i zemalja izvan Europske Unije u 2022. godini odnosno 66 imigranata na 1000 stanovnika, a slijede ju Luksemburg sa 48 imigranata na 1000 stanovnika te Estonija sa 37 imigranata na 1000 stanovnika. S druge strane, Slovačka je zabilježila najnižu stopu useljavanja s 1 imigrantom na 1000 stanovnika, a slijede ju Francuska i Bugarska, svaka sa 6 imigranata na 1000 stanovnika.

Kada je riječ o stanovništvu koje je rođeno u inozemstvu odnosno iz ostalih zemalja Europske unije i izvan Europske Unije registrirano je u Njemačkoj s 16,5 milijuna ljudi, zatim Francuska sa 8,9 milijuna ljudi te Španjolska sa 8,2 milijuna ljudi.

U većini europskih zemalja, međunarodne migracije premašuju prirodno povećanje. Porođaji majki imigranata čine jednu od četiri ili više rođenih u Francuskoj, Njemačkoj i drugim zemljama. U većem dijelu Skandinavije imigracije potiču rast stanovništva do razina koje nisu bilježene desetljećima, dok u središnjoj i istočnoj Europi, trendovi niskih stopa nataliteta i visoke smrtnosti i dalje prevladavaju. U zemljama gdje je prirodni prirast smanjen poput Njemačke, Grčke i Italije, imigracije su spriječile i usporile pad stanovništva.²³

Danas su međunarodne migracije pravi izazov s kojima se suočava Europska Unija i njezine članice. Europska Unija je danas jedno od glavnih destinacija za sve veće useljavanje na regionalnoj i globalnoj razini od početka 21. stoljeća. Europska Unija je posljednjih godina često bila pod pritiskom raznih zbivanja poput globalne financijske i gospodarske krize 2008. godine te političke i institucionalne krize 2015. godine u vezi s mogućim izlaskom Ujedinjenog

²³ Salt, J. :, „Current trends in international migration in Europe“ Council of Europe (2005.): 5-6

Kraljevstva iz Europske Unije ili izlazak Grčke iz eurozone. U to vrijeme, dešavali su se razni teroristički napadi na području Europske Unije koji su dodatno „razdrmali“ stanje same Europske Unije. Nakon nekoliko godina, čitav svijet, a zatim i Europu zahvatila je pandemija Covid-19 koja je za sobom ostavila razne ekonomske, društvene i ostale posljedice. Na samom početku 2022. godine došlo je do rata na području Ukrajine koji i danas traje te koji je također imao velik utjecaj na društvo i na gospodarstvo budući da je inflacija u zemljama Europske Unije sve više rasla. Jedina kriza koja traje duži niz godina je „migrantska“ kriza odnosno „imigracijska“ kriza, „izbjeglička ili „azilantska“ kriza. Pojam „migrantska“ ili „imigrantska“ koristi se kako bi se naglasio demografski aspekt krize, ističući sve veći broj ljudi koji dolaze na područje Europske Unije u kratkom vremenskom periodu. Većina migranata putuje u Europu preko Sredozemnog mora iz Azije i Afrike, a najčešće prelaze granice ilegalno. Osim demografskih promjena, migracije su u Europu donijele društveno-ekonomske, političke i kulturne promjene posebno kada navedena migracijska kretanja nisu kratkog vijeka, nego dugoročna. Pojam „izbjegličke“ krize ili „azilantske“ krize koristi se jer većina ljudi koji dolaze u Europu traže međunarodnu zaštitu jer primjerice bježe od rata. Krizno stanje na području Europske Unije izaziva brojna pitanja u vidu kapaciteta država članica za prihvrat migranata i izbjeglica te u vidu stvaranja odgovarajućih uvjeta za život s domaćim stanovništvom.

2.3.1. Uzroci migracija 21. stoljeća

Uzroci odnosno razlozi za migraciju su push i pull faktori. Push faktori su razlozi zbog kojih ljudi napuštaju zemlju. Pull faktori odnosno faktori privlačenja razlog su dolaska migranata u određenu državu. U 21. stoljeću postoje tri glavna push i pull faktora.

Za početak, jedan od glavnih razloga su društveni i politički čimbenici. Jedan od glavnih razloga za iseljavanje iz određene države može biti progon zbog etničke pripadnosti, vjere, rase, politike i kulture što u konačnici može natjerati ljude da napuste svoju zemlju. Bitni čimbenici su i ratovi, sukobi, državni progoni ili samo postojanje značajnog rizika da se to dogodi. Oni koji bježe od oružanih sukoba, kršenja ljudskih prava ili progona imaju najviše izgleda postati izbjeglice odnosno emigranti u ovom slučaju. Upravo takvi sukobi utjecati će na odabir zemlje u koju će se smjestiti jer su neke zemlje liberalnije, što se tiče pristupa migrantima, od drugih. Takvi ljudi, koji bježe od političkih sukoba, ratova i progona će se vjerojatno preseliti u najbližu sigurnu zemlju koja prihvaća tražitelje azila. Posljednjih godina 21. stoljeća, ljudi su u velikom broju počeli bježati u Europu od sukoba, terora i progona u svojim državama. Od ukupno 384.245 tražitelja azila koji su dobili status zaštite u Europskoj

uniji u 2022. godini, više od četvrtine je izbjeglo iz ratom pogođene Sirije, a slijede ju Afganistan i Venezuela.²⁴

Nakon društvenih i političkih čimbenika, slijede demografski i ekonomski uzroci. Demografske promjene određuju kako se ljudi kreću i migriraju. Rastom ili smanjivanjem stanovništva te starenjem i pomlađivanjem istog, utječe se na gospodarski rasti mogućnosti zapošljavanja u određenim zemljama. Demografske i ekonomske migracije većinom su povezane sa lošim radnim standardom, visokom nezaposlenošću te sveukupnim stanjem gospodarstva zemlje. Čimbenici privlačenja u određenu zemlju su veće plaće, bolje mogućnosti zapošljavanja, viši životni standard i mogućnost obrazovanja. Ukoliko ekonomski uvjeti nisu povoljni i ukoliko se čini da postoji opasnost od daljnjeg ekonomskog pad, veći će broj ljudi emigrirati iz takve zemlje te imigrirati u zemlje s boljim izgledima za život. Prema Međunarodnoj organizaciji rada Ujedinjenih naroda, radnici migranti su definirani kao ljudi koji migriraju s namjerom da se zaposle, a njihov je broj u 2019. godini iznosio otprilike 169 milijuna diljem svijeta i predstavljao je više od dvije trećine međunarodnih migranata.²⁵ Više od dvije trećine svih migranata radnika bilo je koncentrirano u zemljama s visokim dohotkom.

Okoliš je oduvijek bio pokretač migracija, jer ljudi bježe od prirodnih katastrofa poput poplava, uragan i potresa. Međutim, očekuje se da će klimatske promjene pogoršati vremenske prilike što znači da će se povećati i migracije. Prema Međunarodnoj organizaciji za migracije, ekološki migranti su oni koji su zbog naglih i progresivnih promjena u okolini u kojoj žive, dužni napustiti svoje domove privremeno ili za stalno te preseliti na druge prostore svoje zemlje ili u inozemstvo. Teško je procijeniti koliko ekoloških migranta ima na globalnoj razini zbog čimbenika kao što su rast stanovništva, siromaštvo, ljudska sigurnost i sukobi.²⁶ Procjenjuje se da će broj ekoloških migranata varirati od 25 milijuna do 1 milijarde do 2050. godine.²⁷

2.3.2. Izazovi migracija 21. stoljeća

Danas je Europska unija suočena s neviđenim protokom izbjeglica odnosno migranata jer je okružena zemljama u sukobu koje su proizvele velike tokove prisilne migracije iz niza zemalja. Europa je do 2015. godine bilježila oko 200.000 tražitelja azila godišnje, dok je taj broj 2015.

---

²⁴ European Parliament „Exploring migration causes: why people migrate“ (2024.): 1-4

²⁵ International Labour Organization „Labour migration“: <https://www.ilo.org/topics/labour-migration> (pristupljeno 23. svibnja 2024.)

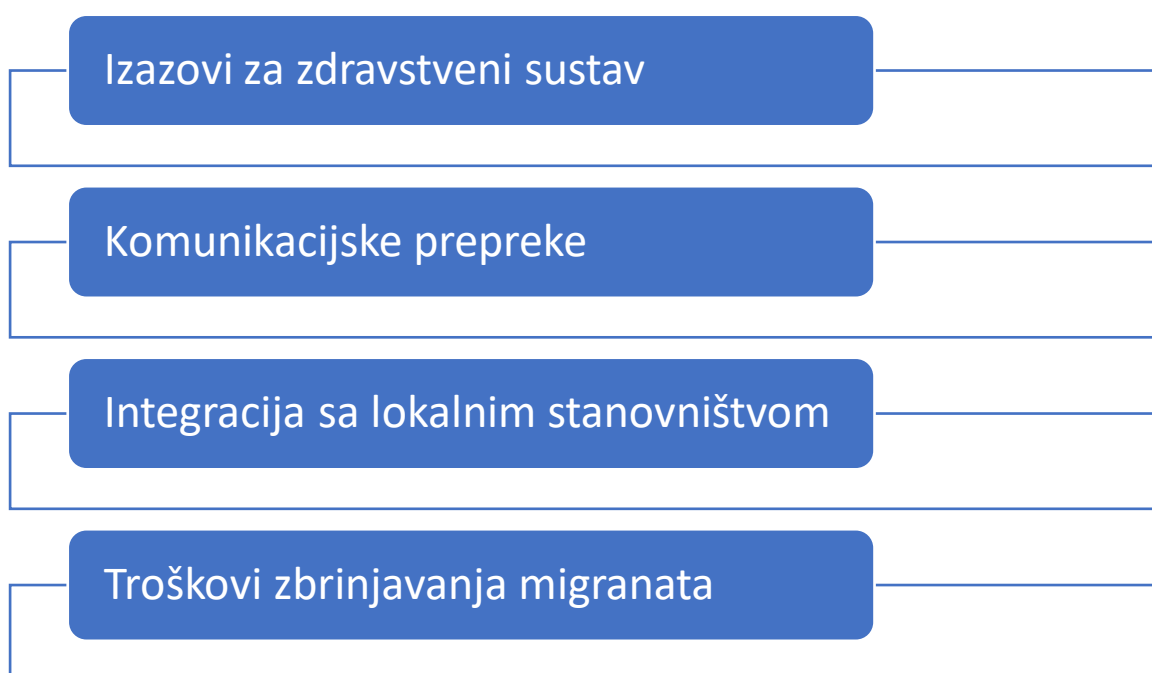
²⁶ European Parliament „Exploring migration causes: why people migrate“ (2024.): 1-4

²⁷ International Organization for Migration „A Complex Nexus“: <https://www.iom.int/complex-nexus> (pristupljeno 23. svibnja 2024.)

godine iznosio 1,2 milijuna. Migrantska kriza nije novitet na području Europske unije, budući da je nakon pada Berlinskog zida, u Europu pristiglo oko 500.000 tražitelja azila. Oni su većinom imigrirali u Njemačku koja je prihvatila tri četvrtine svih tražitelja azila na području Europe. Nakon toga, slijedi i kriza bivše Jugoslavije koje je također dovela većinu izbjeglica iz tih regija u Njemačku. Sadašnji tok izbjeglica većinom pristiže iz Sirije, Iraka i Afričkog roga putujući preko Libije, Afganistana i Kosova. Najviše ih je prihvatila Turska, u kojoj danas boravi 3,6 milijuna Sirijskih izbjeglica.²⁸

U nastavku je prikazano nekoliko izazova za migracije u 21. stoljeću.

Grafikon 6. - Izazovi migracija 21. stoljeća

Izvor: Izrada autora

Dolazak velikog broja migranata u kratkom roku izazov je prvenstveno za zdravstveni sustav, što se može dokazati na primjeru bolnice i prihvatnog centra u Stuttgartu u Njemačkoj kada je na ljeto i jesen 2015. godine smješteno oko 500 izbjeglica, uglavnom iz Sirije i Afganistana. Odmah po dolasku u prihvatni centar prvi pacijenti su prevezeni u hitnu službu. Liječnici i ostali zaposleni ubrzo su shvatili kako se liječenje migranata treba temeljiti na holističkom pristupu što uključuje ranu procjenu zdravlja, zaraznih bolesti, kroničnih bolesti te mentalnih i socijalnih problema. Najveća prepreka u pružanju pomoći migrantima u bolnici

²⁸ European Commission „Türkiye“: https://civil-protection-humanitarian-aid.ec.europa.eu/where/europe/turkiye_en (pristupljeno 23. svibnja 2024.)

bila je većinom otežana ili posve nemoguća komunikacija s njima jer ih većina ne priča niti jedan strani jezik. Još jedna od prepreka tada, a i danas je osiguranje učinkovite komunikacije odnosno angažiranje kulturnih posrednika i prevoditelja. Sljedeća prepreka u pružanju zdravstvene pomoći su i visoki troškovi liječenja migranata, koje najčešće podupire lokalno stanovništvo, no iznosi su ponekada vrlo veliki te se dodatno opterećuje hitna služba. Propisivanje lijekova također je nemoguće budući da većina migranta ne može dobiti lijekove na recept zbog nedostatka zdravstvenog osiguranja i novca.²⁹

Još jedan izazov migracija u 21. stoljeću je integracija migranta s lokalnim stanovništvom, što je danas jedna od glavnih raspravljanih tema, posebno u zemljama i gradovima sjeverozapadne Europe. U nekim je zemljama, rasprava o integraciji započela kao reakcija na neuspjeh integracijskih politika, gdje Nizozemska na primjer ima već razvijen sustav integracijskih politika u kojima je naglasak na manjine, ali su se upravo te politike našle pod žestokom kritikom u snažno politiziranoj klimi od 2000. godine.³⁰ U drugim zemljama sjeverozapadne Europe, poput Njemačke, tema useljavanja bila je ispolitizirana mnogo ranije, sprječavajući postojanje politika integracije. Politički kompromis o novom Zakonu o imigraciji i integraciji postignut je nakon duge političke borbe.³¹ Upravo je ovakav odnos europskih zemalja prema imigraciji učinilo integraciju problematičnom. Za razliku od drugih useljeničkih zemalja poput Kanade, Australije i SAD-a, europske zemlje se ne smatraju imigrantskim zemljama, iako zapravo primaju velik broj imigranata. Zbog toga se tema integracija pojavila na dnevnom redu Europske unije tek nakon sredine 2003. godine kada je objavljeno Priopćenje o imigraciji, integraciji i zapošljavanju. Dokument je prihvaćena na summitu u Solunu kao osnova za razvoj politike integracije u Europskoj uniji, u lipnju 2003. godini pod predsjedanjem Grčke.

2.4. Politika Europske unije i mjere sigurnosti prema migracijama

Europska unija i države članice intenziviraju napore za uspostavu učinkovite, humanitarne i sigurne europske migracijske politike. Europsko vijeće igra važnu ulogu u tim naporima te postavlja strateške prioritete. Na temelju tih prioriteta, Vijeće Europske unije onda utvrđuje

---

²⁹ Schilling, T., Rauscher, S., Menzel, C., Reichenauer, S., Müller-Schilling, M., Schimid, S., & Selgrad, M. „Migrants and refugees in Europe: challenges, experiences and contributions“ *Visceral medicine*, 33(4), (2017.): 295-300

³⁰ Bruquetas Callejo, M. M., Garcés -Mascareñas, B., & Scholten, P. W. A. “Policymaking related to immigration and integration“ *The Dutch Case*, (2007.): 12-23

³¹ Penninx, R. „Integration processes of migrants: Research findings and policy challenges“ *Migracijske i etničke teme*, 23, (2007.): 7-32

pravce djelovanja i daje mandate za pregovore sa zemljama izvan Europske unije. Tijekom proteklih nekoliko godina, Vijeće Europske unije i Europsko vijeće izgradili su snažan odgovor na migracijski pritisak. U listopadu 2015. godine luksemburško predsjedništvo aktiviralo je aranžmane integriranog odgovora na političke krize koji pružaju konkretne alate koji pomažu u koordinaciji političkog odgovora na krizu okupljanjem ključnih aktera.³²

Pakt o migracijama i azilu skup je novih pravila kojima se upravlja migracijama i uspostavlja zajednički sustav azila na razini Europske unije, koji donosi rezultate, a pritom ostaje utemeljen na našim europskim vrijednostima. Pakt se nadovezuje na prethodne prijedloge reformi u području migracija te ih dopunjava, nudeći sveobuhvatan pristup koji ima za cilj jačanje i integraciju ključnih politika Europske unije o migracijama, azilu, upravljanju granicama i integraciji. Uz čvrsta, ali pravedna pravila, osmišljen je za dugoročno upravljanje i normalizaciju migracija, pružajući zemljama Europske unije fleksibilnost za rješavanje specifičnih izazova s kojima se suočavaju te pruža zaštitne mjere za ljude u potrebi.

Dana 10. travnja 2024. godine, Europski je parlament izglasao nova pravila o migraciji, nakon čega je Vijeće Europske unije 14. svibnja 2024. godine usvojio nova pravila, što je omogućilo Europskoj uniji da se uhvati u koštac sa složenim pitanjima. Nova pravila osigurati će da Unija ima snažne i sigurne vanjske granice, da su zajamčena prava ljudi i da nijedna članica ne bude sama pod pritiskom.³³

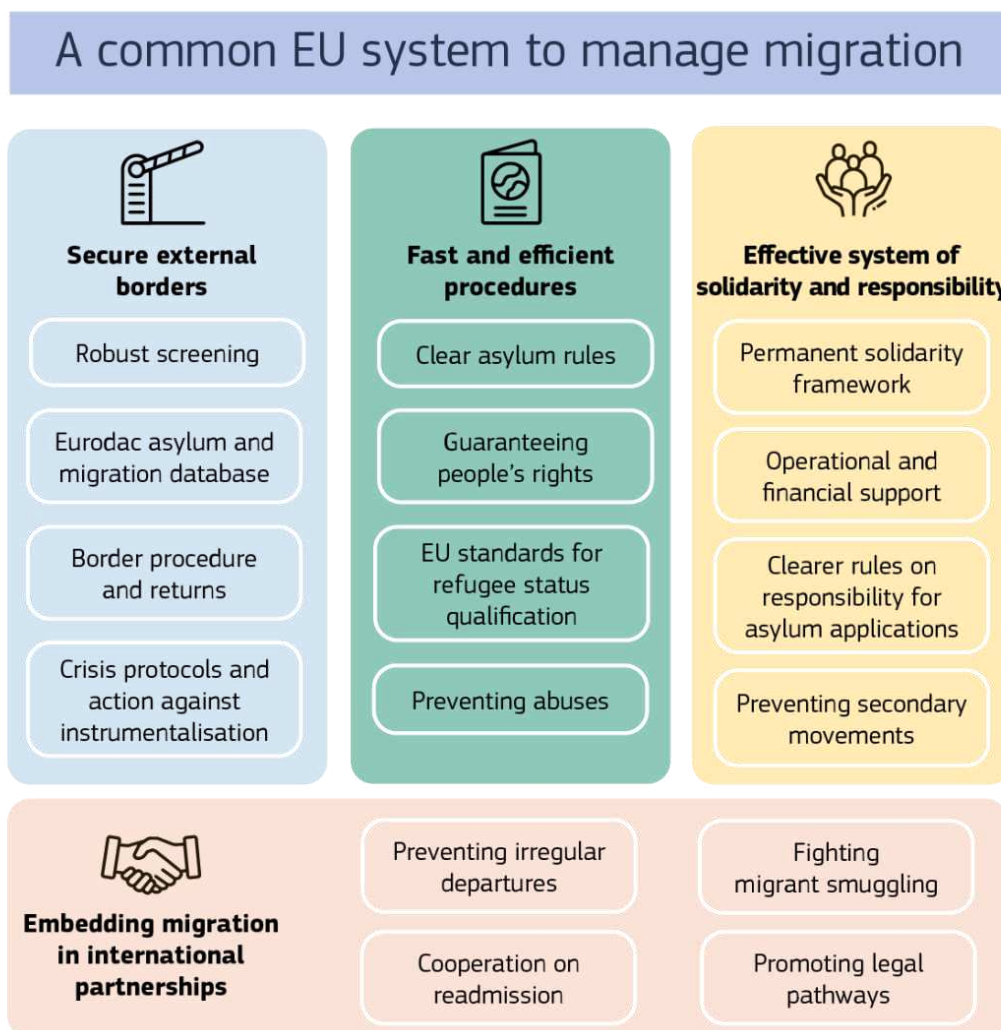
U nastavku se nalazi prikaz zajedničkog sustava Europske unije za upravljanje migracijama.

---

³² European Council: Council of the European Union „EU migration and asylum policy“: <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/eu-migration-policy/> (pristupljeno 23. svibnja 2024.)

³³ European Commission „Pact on Migration and Asylum“: https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/migration-and-asylum/pact-migration-and-asylum_en (pristupljeno 23. svibnja 2024.)

Slika 3. - Zajednički sustav Europske unije za upravljanje migracijama

Izvor: https://home-affairs.ec.europa.eu/sites/default/files/styles/embed_100_width/public/2024-04/MIG_PactandAsylum_580-01_horizontal.png?itok=qBY5yrKR

Prema priloženom prikazu zajedničkog sustava Europske unije za upravljanje migracijama, može se uočiti kako se Europska unija najviše služi mjerama osiguranja vanjskih granica, brzim i efikasnim procedurama za zbrinjavanje imigranata, zatim efektivnim sustavom solidarnosti i odgovornosti te integracijom migracija s međunarodnim partnerstvima.

Četiri stupa nove politike migracija i azila za osiguranje vanjskih granica su sigurnosne vanjske politike, brzi i učinkoviti postupci, učinkovit sustav solidarnosti i odgovornosti i uključivanje migracija u međunarodna partnerstva. Prvi stup uključuje strogu provjeru na granicama odnosno snažni zaštitni pregledi, a osobe koje ne ispunjavaju uvjete za ulazak u Europsku uniju biti će registrirane i podlijevati će identifikacijskim, sigurnosnim i

zdravstvenim pregledima. Slijedeće što uključuje je baza podataka Eurodac o azilu i migracijama kojom se osigurava jasna identifikacija svih onih koji ulaze u Europsku uniju kao tražitelji azila ili nezakoniti migranti. Zatim slijede postupci na granicama koji se primjenjuju na podnositelje zahtjeva za azil kojima zaštita vjerojatno neće biti potrebna, koji će zavarati nadležna tijela ili oni koji će predstavljati sigurnosni rizik. Ukoliko osobe ne ispunjavaju uvjete za međunarodnu zaštitu primjenjivati će se učinkovita vraćanja u zemlju iz koje dolaze. Zadnje što čini prvi stup su krizni protokoli i mjere protiv instrumentalizacije s kojima se osigurava brzi krizni protokol te operativna potpora i financiranje u kriznim situacijama.

Sljedeći odnosno drugi stup su brzi i učinkoviti postupci koji uključuju jasna pravila o azilu, a uredbom o upravljanju azilom i migracijama osigurava se učinkovito utvrđivanje koja je država članica Europske unije odgovorna za obradu zahtjeva za azil. Slijedi jamčenje ljudskih prava čime se utvrđuju usklađeni standardi u cijeloj Europskoj uniji kojima se osiguravaju odgovarajući životni uvjeti za tražitelje azila te kojima se jačaju zaštitne mjere i poboljšavaju procesi integracije. Brzi i učinkoviti postupci uključuju još standarde Europske unije za kvalifikacije u pogledu statusa izbjeglice čime se usklađuju kriteriji za međunarodnu zaštitu. Zaključno, drugi stup uključuje sprječavanje zlouporabe utvrđivanjem obveze suradnje za tražitelje azila i predviđanje posljedica u slučaju neusklađenosti.

Treći stup podrazumijeva učinkovit sustav solidarnosti i odgovornosti koji uključuju dakle, trajni okvir solidarnosti kojim se osigurava da države članice Europske unije dobiju potrebnu solidarnost. Zatim, operativna i financijska potpora putem kojih agencije Europske unije podupiru države članice. Treći stup uključuje nova, jasnija pravila koja poboljšavaju kriterije odgovornosti za određivanje države članice Europske unije odgovorne za procjenu zahtjeva za azil. Na kraju, treći stup uključuje još sprječavanje sekundarnih kretanja kako bi tražitelji azila ostali u državi članici dok se ne utvrdi država koja je odgovorna za njihov zahtjev.

Četvrti i zadnji stup predstavlja uključivanje migracija u međunarodna partnerstva. Zadnjim se stupom žele spriječiti nepravilni odlasci ojačavanjem tijela za upravljanje granicama u prioritetnim partnerskim državama, želi se boriti protiv krijumčarenja migranata s partnerskim zemljama i agencijama UN-a. Četvrtim se stupom također želi surađivati u području ponovnog prihvata te promicati zakoniti putevi kako bi državljani trećih zemalja mogli raditi, studirati i osposobljavati u Europskoj uniji.³⁴

---

³⁴ European Commission „Pact on Migration and Asylum“ Migration and Home Affairs: https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/migration-and-asylum/pact-migration-and-asylum_en

3. Migrantska kriza kao prijetnja turizmu Europske unije

Migrantska kriza predstavlja prijetnju turizmu Europske unije zbog više razloga. Za početak, migrantska kriza može stvoriti negativnu percepciju sigurnosti kod potencijalnih turista, što može dovesti do smanjenja posjeta određenim destinacijama. Osim negativne percepcije sigurnosti, bitno je spomenuti i opterećenje resursa do kojeg može dovesti velika količina migranata koji mogu opteretiti lokalne infrastrukture, poput prijevoza i smještaja, što može negativno utjecati na turističko iskustvo. Osim negativnih aspekata i prijetnji turizmu, migracije mogu doprinijeti turizmu tako što upravo migranti mogu biti zaposleni u uslužnim i drugim turističkim djelatnostima te svojom kulturom, običajima i tradicijom mogu obogatiti kulturnu raznolikost destinacija.

3.1. Pregled postojećih istraživanja

Brojna su prijašnja istraživanja na tematiku povezanosti međunarodnog turizma i migracija 21. stoljeću. Mnogo autora iznijelo je različita mišljenja još tijekom prošlog stoljeća, a istraživanja na ovu temu provode se i u današnje doba.

Iduća tablica prikazuje određene autore koji su istraživali tematiku migracija i turizma.

Tablica 1. - Pregled postojećih istraživanja povezanosti migracija i turizma

Autor, godina	Uzorak, razdoblje istraživanja	Metodologija	Rezultati istraživanja
Williams, A.M. and Patterson, G. (1998)	500 Britanskih stanovnika (50+) u Portugalskom gradu Algarve, od sredine rujna do sredine studenog 1996.	Anketni upitnik i dubinski intervjui (face to face)	Rast broja Britanskih umirovljenika u Algarveu, ali i umirovljenika iz drugih krajeva svijeta.
Hall, C. M. (2005)	Različiti oblici turizma (domaći, vikend turizam, poslovni...), 2005.	Statističke metode	Evoluiranje turizma unutar geografskih područja i budući smjerovi kretanja.
Niedomysl, T. (2005)	Švedske općine	Statističke analize, testiranje hipoteza i anketni upitnik	Turizam ima pozitivan utjecaj na migraciju, ali učinci se prilično razlikuju među različitim dobnim skupinama.
Hjort, S., & Malmberg, G. (2006)	Ruralni migranti u Švedskoj, 1987. i 1993.	Promatranje i druge statističke metode	Povećanje broja migranata iz gradova u prigradska mjesta, prigradska mjesta su manje atraktivna onima s

			visokim prihodima i obrazovanjem.
Lundmark, L. (2006)	Švedske planinske općine Are i Malung, između 1991.-2001.	Individualna promatranja	Promatrane općine imaju veću sklonost zapošljavati doseljenike u turističkom sektoru.
Lasanta, T., Laguna, M., & Vicente-Serrano, S. M. (2007)	Općine Središnjih Pireneja u Španjolskoj, 1970. i 2000.	Analiza podataka iz baza podataka različitih javnih organizacija	Povećanje stanovnika u promatranim općinama uzrok je povećanja broja migranata.
Dwyer L., Seetaram N., Forsyth P. and B. King (2014)	Stanovnici 29 zemalja, 1991-2006.	Ekonometrijske metode	Migracija je važna odrednica VFR turizma i taj odnos postupno raste.
Massidda, C., & Piras, R. (2015)	20 talijanskih regija od 1987. do 2010. godine	Analiza panel podataka	Postoji snažan i pozitivan odnos između domaćeg turizma i unutarnjih migracija u Italiji.
Abram, S., Feldman Bianco, B., Khosravi, S., Salazar, N. B., & de Genova, N. (2017)	Delegati na Sveučilištu u Manchesteru, od 5.-10. kolovoza 2013.	Panel: izlagači: Feldman Bianco, Khosravi, Salazar i de Genova - debata	Stavovi za i protiv slobodne mobilnosti širom svijeta – Feldman Blanco (Za), Khosravi, Salazar, De Genova (Protiv)
Christou, E., Nella, A., & Tsiakali, K. (2017)	Uzorak ispitanika određen preko društvenih mreža, 2017.	SEM – Structural Equation Modeling – statistička tehnika koja kombinira regresijsku analizu i potvrdnu faktorsku analizu (potvrđivanje hipoteza)	Identificiranje kritičnih parametara koji oblikuju ponašanje turista tijekom kriznih događaja.
Provenzano, D., & Baggio, R. (2017)	OECD I Eurostat podaci od 2000. do 2012. – 28 zemalja članica EU – prikupljanje podataka u prosincu 2015.	Ekonometrijske metode	Što je veći broj imigranata u zemlji, to je veći protok dolazaka turista.
Sotnikov, V. (2017)	Statističke tablice (EUROSTAT) – priljev imigranata u EU i prihodi EU od međunarodnog turizma – varijabla – primici EU, 2017.	Analiza podataka, statističke analize, testiranje hipoteza	Ukoliko EU uspije ublažiti negativne učinke povezane s rastućim priljevom migranata, imat će velike mogućnosti za očuvanje i povećanje turističkog sektora
Dragičević, D., Radić, M. N., & Herman, S. (2019)	28 zemalja Europske Unije, 2019. – Podaci sa Eurostata	Komparativna analiza od 1990. do 2017. godine Korelacijska analiza od 1990. do 2017. godine	Potvrđuje da je migracija bitan čimbenik VFR turizma te da odnos između turističke potražnje i migracija postupno raste te da postoji pozitivna korelacija između imigracija i turizma.
Adams, K. M. (2020)	Torajani (etnička grupa u Indoneziji), od 1984.-2012.	Etnografska metoda – promatranje ponašanja uzorka i utapanje u njihovu kulturu	Razlike između suvremenih razumijevanja putovanja i zapadnjačkog poimanja ekskluzivnog turizma i migracija.

Tsartas, P., Kyriakaki, A., Stavrinoudis, T., Despotaki, G., Doumi, M., Sarantakou, E., & Tsilimpokos, K. (2020)	12 ispitanika podjeljena u 2 grupe, Prva grupa: Predstavnici državnih tijela, lokalne vlasti i lokalni poslovni subjekti dvaju otoka: Chios i Leszbos u Grčkoj, druga grupa: neovisni volonteri i članovi nevladinih udruga, između listopada 2016. do ožujka 2017.	Intervjui s ispitanicima, kodiranje podataka, holistički pristup interpretiranju podataka i ostale metode	Lokalni dionici imaju negativan stav prema priljevu migranata jer negativno utječu na gospodarski i društveni život, dok volonteri i članovi nevladinih organizacija imaju pozitivan stav.
Barbosa, B., Santos, C. A., & Santos, M. (2021)	12 stanovnika Brazila (45+) koji se razlikuju po godinama, spolu, obrazovanju i udaljenosti do mirovine	Dubinski intervjui zabilježeni u obliku audiozapisa	Turistička percepcija i migrantska percepcija snažno je povezana.
Choe, J., & Lugosi, P. (2022)	Stavovi i saznanja drugih autora, 2021.	Sekundarno istraživanje – istraživanje za stolom	Novi obrasci i interakcija između migracija i turizma.
Karakan, H. İ. (2023)	Stratificirani uzorak – lokalno stanovništvo iz gradova 7 Turskih regija (Istanbul, Izmir, Antalya, Gaziantep, Ankara, Rize i Mardin), 15 prosinca 2019.	Anketiranje u prvom dijelu istraživanja te fokus grupe, dok su se u drugom dijelu koristile ekonometrijske metode (ANOVA i t-test)	Razlike između stavova migranata prema turizmu ovisno o sociodemografskim čimbenicima (spol, dob, bračni status, obrazovanje, prihod i zemljopisni položaj. Stavovi migranata o doprinosu turizma kvaliteti njihovog života su na visokoj razini.
Islam, M. N., & Rahman, M. M. (2024)	30 ispitanika koji su pristali sudjelovati (metodom prigodnog uzorkovanja), između studenog 2021. i veljače 2022.	Osobni intervju uz polustrukturirani upitnik	Prisutnost humanitarnih organizacija u destinacijama povećava potražnju za poduzećima ovisnim o turizmu.

Izvor: Izrada autora

U iznad priloženoj tablici, prikazan je pregled dosadašnjih istraživanja povezanosti migracija i turizma po godinama. Budući da je tematika migracija danas sve više istraživana, a migracijski trendovi i obrasci turizma se nastavljaju razvijati, sigurno je kako će se ova tematika u budućnosti dodatno istraživati kako bi se mogli pratiti i razumjeti njihovi utjecaji.

Prema podacima iz tablice, vidljivo je kako je interes autora za povezanošću migracija i turizma započeo još tijekom prošloga stoljeća. S intenziviranjem migracija i migrantskih kriza u 21. stoljeću, autori su se sve više počeli zanimati za navedeni problem te shodno tomu počeli i istraživati.

Lundmark je 2006. godine provela istraživanje među švedskim općinama Are i Malnug gdje je otkriveno kako promatrane općine imaju veću sklonost zapošljavati doseljenike u

turističkom sektoru.³⁵ Sljedeće su godine Lasanta, Laguna i Vicente Serrano proveli istraživanje među općinama Središnjih Pireneja u Španjolskoj kojime su htjeli dokazati utjecaj migracija na broj stanovnika. U istraživanju su otkrili kako je povećanje stanovnika u promatranim općinama rezultat povećanja broja migranata.³⁶ Dwyer, Seetram, Forsyth i King su 2014. godine proveli istraživanje među 29 zemalja te su otkrili kako su migracije važna odrednica VFR turizma (Visiting friends and relatives) te taj odnos postupno raste.³⁷ Nekoliko je autora poput Masside i Pirasa provelo istraživanje među 20 talijanskih regija gdje su dokazali da postoji snažan i pozitivan odnos između domaćeg turizma i unutarnjih migracija u Italiji.³⁸ Provenzano i Baggio su 2017. godine na temelju OECD (Organizacija za ekonomsku suradnju i razvoj) podataka i Eurostat podataka za 28 zemalja članica Europske unije između 2000. i 2012., zaključili da što je veći broj imigranata u zemlji, to je veći protok dolazaka turista.³⁹ Tsartas, i suradnici su 2020. godine na temelju 122 ispitanika podijeljenih u dvije grupe. S jedne strane predstavnici državnih tijela, lokalne vlasti i lokalne poslovne objekte te s druge strane neovisni volonteri i članovi nevladinih udruga otoka Chios i Lesbos u Grčkoj. Autori su utvrdili kako lokalni dionici imaju negativan stav prema priljevu migranata jer negativno utječu na gospodarski i društveni život, dok volonteri i članovi nevladinih organizacija imaju pozitivan stav.⁴⁰ Novija istraživanja poput onog koje je proveo Karakan 2023. godine, dokazuje kako razlike između stavova migranata prema turizmu ovisi o socio-demografskim čimbenicima poput spola, dobi, bračnog statusa, obrazovanja, prihoda i zemljopisnog položaja.⁴¹

---

³⁵ Lundmark, L. "Mobility, migration and seasonal tourism employment: Evidence from Swedish mountain municipalities" *Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism*, 6(3), (2006.):197-213

³⁶ Lasanta, T., Laguna, M., & Vicente-Serrano, S. M. „Do tourism-based ski resorts contribute to the homogeneous development of the Mediterranean mountains? A case study in the Central Spanish Pyrenees“ *Tourism management*, 28(5), (2007.):1326-1339.

³⁷ Dwyer, L., Seetaram, N., Forsyth, P., & King, B. „Is the migration-tourism relationship only about VFR?“ *Annals of tourism research*, 46, (2014.):130-143.

³⁸ Massidda, C., & Piras, R. „Does internal migration affect Italian domestic tourism? A panel data analysis“ *Tourism Economics*, 21(3), (2015.):581-600.

³⁹ Provenzano, D., & Baggio, R. „The contribution of human migration to tourism: The VFR travel between the EU 28 member states“ *International Journal of Tourism Research*, 19(4),(2017.):412-420.

⁴⁰ Tsartas, P., Kyriakaki, A., Stavrinoudis, T., Despotaki, G., Doumi, M., Sarantakou, E., & Tsilimpokos, K. „Refugees and tourism: a case study from the islands of Chios and Lesbos, Greece“ *Current Issues in Tourism*, 23(11), (2020.): 1311-1327.

⁴¹ Karakan, H. İ. „A Study to Determine the Attitudes of Immigrants towards the Development of Tourism“ *International Review of Migration and Refugee Studies*, 4(1), (2023.):25-45.

3.2. Migrantska kriza i turizam Europske unije

Već godinama Europsku uniju pogađaju nekontrolirani protoci izbjeglica i migranata, a najistaknutija zemlja Europske unije koja je 2015. i 2016. godine bilježila velike protoke migranata je Grčka. Takav nekontrolirani protok izbjeglica i migranata vršio je snažan pritisak na grčki turizam te je predstavljao izravnu prijetnju nacionalnom gospodarstvu. Prve osjetnije posljedice za otočne destinacije koje podnose najveći teret migrantskih tokova bilo je otkazivanje hotelskih rezervacija i rezervacije letova kao i smanjenje ruta kruzera. Hotelijeri su bili primorani sniziti cijene i povećati posebne ponude kako bi povećali potražnju.

U idućem prikazu nalazi se usporedba broja imigranata u Grčku u vremenskom razdoblju od 2015. godine do 2022. godine.

Grafikon 7. - Broj imigranata pristiglih u Grčku, od 2015.-2022

Izvor: https://home-affairs.ec.europa.eu/sites/default/files/styles/embed_large/public/2023-08/Migration_Management_Greece_Page_Infographic_1-05.jpg?itok=AwA6I2mj

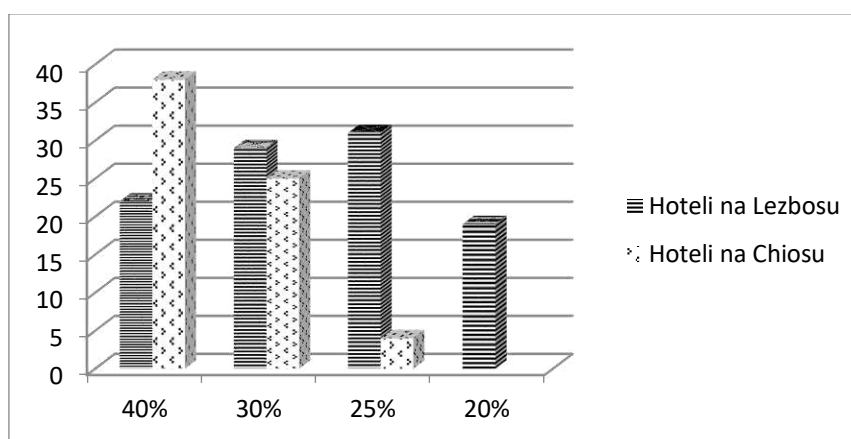
Prema podacima iz Grafikona 7, vidljivo je kako je najviše imigranata u Grčku pristiglo 2015. tijekom migrantske krize koja je zahvatila navedeno područje. U 2015. godini broj pristiglih imigranata u Grčku iznosio je otprilike 852 tisuće. Broj imigranata se kroz iduće godine postepeno smanjivao te se u 2016. godini on snizio na čak 177 tisuća. U 2017. godini zabilježen je nešto manji broj imigranata, dok je u 2018. godini i 2019. godini broj porastao na otprilike 50 tisuća i 75 tisuća. U idućim se godinama broj pristiglih migranata dodatno smanjio te je u 2022 godini iznosio nešto manje od 19 tisuća.

3.2.1. Utjecaj migrantske krize na dolazak turista u države Europske unije – Grčka

U 2015. godini broj imigranata u Grčku iznosio je 861.630, dok se sljedećih godina taj broj postepeno smanjivao što je rezultat sve snažnijim upravljanjem i nadzorom granica. Velik broj migranata u Grčkoj negativno je utjecao na hotelijerstvo na otocima poput Lezbosa, Kosa, Chiosa i Samosa te je uz to narušen i imidž otoka i smještajnih objekata. Kao što je već navedeno hotelijeri su snižavali cijene i posebne ponude te su ponajviše pojačali marketinške napore za privlačenje gostiju, ali nisu davali otkaze i odgađali plaćanja dobavljačima.⁴²

Sljedeći grafikon prikazuje rezervacije za siječanj i veljaču 2015. godine na otocima Lezbos i Chios.

Grafikon 8. - Rezervacije za siječanj i veljaču 2015. - otoci Lezbos i Chios

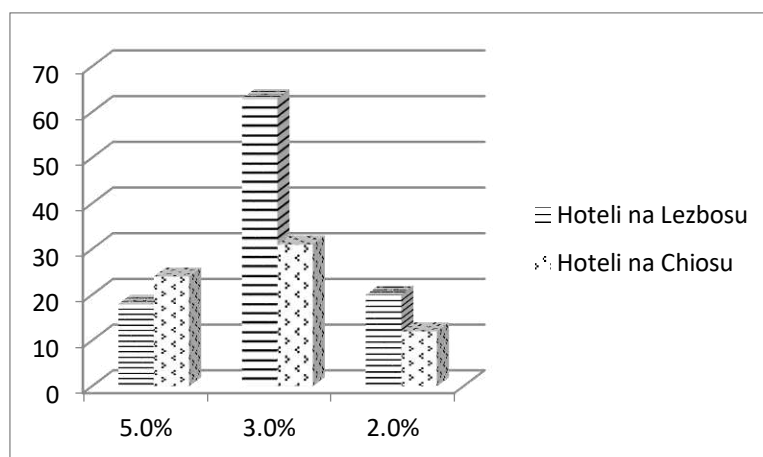
Izvor: Krasteva, R. „Local impact of refugee and migrants crisis on Greek tourism industry“ *Икономически изследвания*, (4), (2017):182-195

Rane rezervacije na početku 2015. godine odnosno u siječnju i veljači zabilježili su hotelijeri sa otoka Lezbos i Chios. 30,6% hotelijera otoka Lezbosa zabilježili su 25% ranih rezervacija, dok je isti postotak rezervacija zabilježilo tek 5,97% hotelijera s otoka Chiosa. 40% ranih rezervacija zabilježilo je 21,70% hotelijera sa otoka Lezbosa te 37,31% hotelijera s otoka Chiosa. 30% ranih rezervacija zabilježilo je 28,7% hotelijera na otoku Lezbosu te 24% s otoka Chiosa. 20% ranih rezervacija zabilježilo je 18,8% hotelijera s otoka Lezbosa te nijedan hotelijer s otoka Chiosa.

⁴² Ivanov, S., & Stavrinoudis, T. A. „Impacts of the refugee crisis on the hotel industry: Evidence from four Greek islands“ *Tourism Management*, 67, (2018). 214-223.

U nastavku slijedi grafikon s prikazom otkazanih rezervacija za siječanj i veljaču 2015. godine na otocima Lezbos i Chios.

Grafikon 9. - Otkazane rezervacije za siječanj i veljaču 2015. - otoci Lezbos i Chios

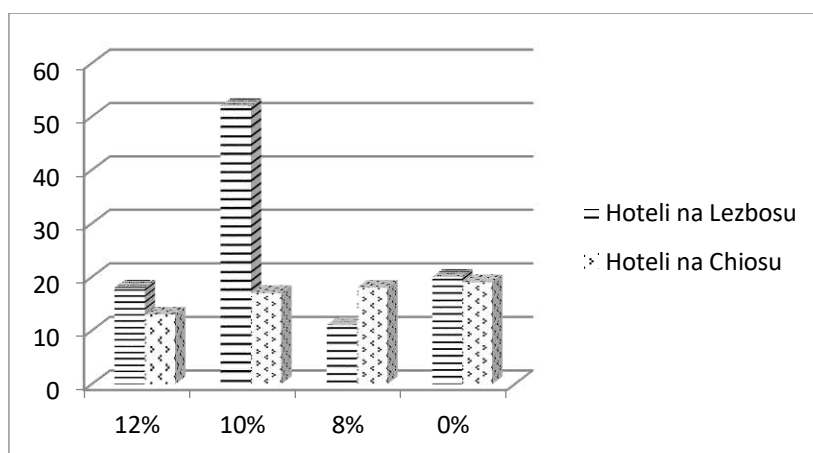

Izvor: Krasteva, R. „Local impact of refugee and migrants crisis on Greek tourism industry“ *Икономически изследвания*, (4), (2017):182-195

Grafikon 9 prikazuje kako su hotelijeri s otoka Lezbos i Chios zabilježili nizak postotak otkazivanja rezervacija za siječanj i veljaču 2015. godine. Oko 17,8% hotelijera na otoku Lezbos i oko 21% hotelijera s otoka Chios zabilježili su 5% otkazivanja rezervacija. Oko 62,4% hotelijera na otoku Lezbos i oko 29% hotelijera na otoku Chios zabilježili su postotak otkazivanja rezervacija od 3%. Oko 18% hotelijera s otoka Lezbos i 10% hotelijera s otoka Chios zabilježili su postotak otkazivanja rezervacija od 2%.

U nastavku prikazan je grafikon sa rezervacijama za siječanj i veljaču 2016. godine na otocima Lezbos i Chios.

Grafikon 10. - Rezervacije za siječanj i veljaču 2016. - otoci Lezbos i Chios

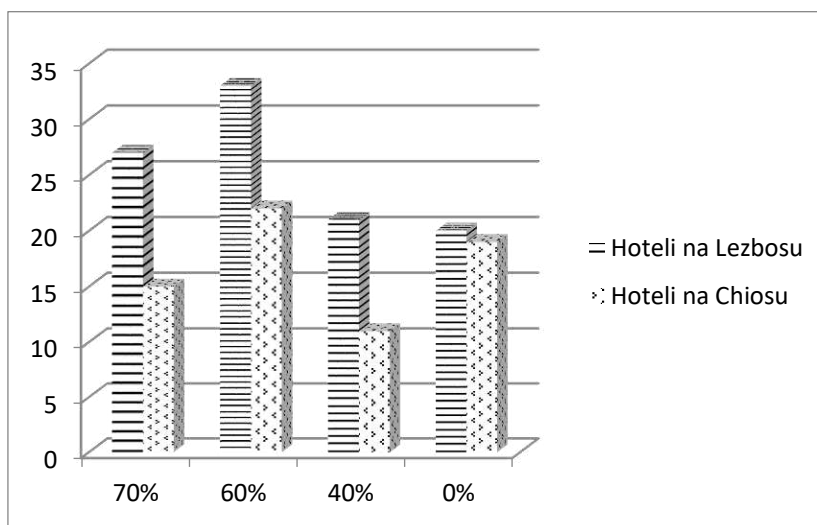

Izvor: Krasteva, R. „Local impact of refugee and migrants crisis on Greek tourism industry“ *Икономически изследвания*, (4), (2017):182-195

Za razliku od 2015. godine, postotak ranih rezervacija u 2016. godini relativno je manji. Oko polovice hotelijera zabilježilo je 10% ranih rezervacija na otoku Lezbosu, dok je oko 17,82% hotelijera na otoku Lezbosu zabilježilo 12% ranih rezervacija. Oko 8% ranih rezervacija na otoku Lezbosu zabilježilo je 10,89%, dok jedna petina hotelijera nije zabilježila nijednu rezervaciju. Nešto više od 10% hotelijera na otoku Chios zabilježilo je 12% ranih rezervacija. Oko 15% hotelijera na otoku Chios zabilježilo je 10% ranih rezervacija, a otprilike isto toliko hotelijera je zabilježilo 8% ranih rezervacija. Slično kao i na otoku Lezbosu, otprilike jedna petina hotelijera na otoku Chiosu nije zabilježilo nijednu ranu rezervaciju.

U idućem grafikonu prikazane su otkazane rezervacije za siječanj i veljaču 2016. godine na otocima Lezbos i Chios.

Grafikon 11. - Otkazane rezervacije za siječanj i veljaču 2016. - otoci Lezbos i Chios

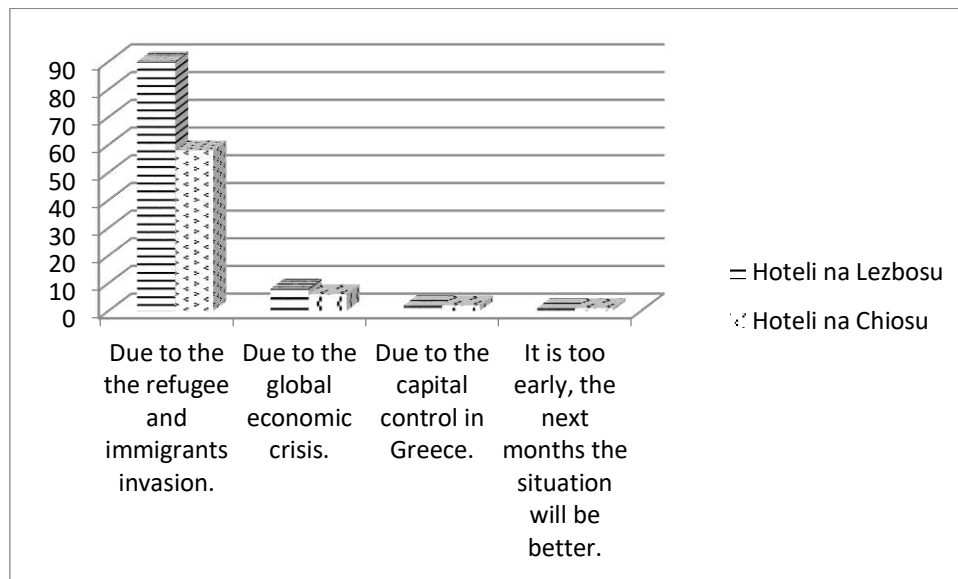
Izvor: Krasteva, R. „Local impact of refugee and migrants crisis on Greek tourism industry“ *Икономически изследвания*, (4), (2017):182-195

Što se tiče postotka otkazivanja rezervacija u razdoblju od siječnja do veljače 2016. relativno je visok. Otprilike 25% hotelijera na otoku Lezbos zabilježilo je 70% otkazanih rezervacija, dok je oko 14% hotelijera s otoka Chios zabilježilo također 70% otkazanih rezervacija. Više od 30% hotelijera s otoka Lezbos zabilježilo je 60% otkazanih rezervacija, do je nešto više od 20% hotelijera s otoka Chios zabilježilo 60% otkazanih rezervacija. Oko 20% hotelijera sa otoka Lezbos te 10% hotelijera s otoka Chios je zabilježilo postotak otkazivanja o 40%. Jedna petina hotelijera s otoka Lezbos i jedna trećina hotelijera s otoka

Chios nisu zabilježili otkazivanje rezervacija, a razlog tomu je što nisu imali rezervacija za promatrano razdoblje.

Sljedeći grafikon odnosi se na razloge niskog postotka rezervacija i visokog postotka otkazivanja rezervacija u siječnju i veljači 2016. godine u odnosu na siječanj i veljaču 2015. godine.

Grafikon 12. - Razlozi niskog postotka rezervacija i visokog postotka otkazivanja rezervacija u siječnju i veljači 2016. u odnosu na siječanj i veljaču 2015. godine

Izvor: Krasteva, R. „Local impact of refugee and migrants crisis on Greek tourism industry“ *Икономически изследвания*, (4), (2017):182-195

Grafikon 12 pokazuje da je velik broj hotelijera odnosno 90% hotelijera s otoka Lesbos i 50% hotelijera s otoka Chios smatraju kako je migrantska i izbjeglička kriza glavni razlog nižeg postotka rezervacije i većeg postotka otkazivanja u razdoblju između siječnja i veljače 2016. godine u usporedbi sa podacima iz siječnja i veljače 2015. godine. Kao druge razloge za smanjenje rezervacija i povećanje otkazivanja rezervacija navode globalnu ekonomsku krizu, kontrolu kapitala u Grčkoj te da je navedeno vremensko razdoblje prerano te da će sljedećih mjeseci situacija biti bolja.⁴³

3.2.2. Utjecaj negativnih događaja na turizam Europske unije

⁴³ Krasteva, R. „Local impact of refugee and migrants crisis on Greek tourism industry“ *Икономически изследвания*, (4), (2017):182-195

Turizam je danas, jedna od najvažnijih gospodarskih grana Europske unije te doprinosi 10% ukupnom bruto domaćem proizvodu Europske unije.⁴⁴ Međutim, turizam je osjetljiv na negativne događaje poput terorističkih napada, političke nestabilnosti i ekonomske krize. Takvi negativni događaji mogu utjecati na turizam na više načina. Kad dođe do nekog negativnog događaja u određenoj destinaciji, ljudi su manje skloni putovati na takva mjesta zbog straha za svoju sigurnost. Osim smanjenja potražnje, uslijed negativnih događaja otkazuju se i rezervacije što dovodi do manjih prihoda u turizmu. Pored navedenoga, negativnim se događajima stvara negativan publicitet budući da se negativne vijesti brzo šire i mogu odvratiti turiste od posjeta. Negativni događaji mogu imati dugoročni utjecaj na turizam jer turistima može trebati puno vremena da se vrate u destinaciji nakon negativnih događaja.

Europska unija se na razne načine pokušava boriti protiv utjecaja negativnih događaja na turizam. Financijska podrška Europske unije zemljama pogođenim negativnim događajima, pomaže u obnovi turističkih usluga. Osim financiranja, promocija destinacija koje su pogođene negativnim događajima te informiranje javnosti pomaže u naglašavanju sigurnosti destinacije.

Već je spomenuto kako teroristički napadi negativno utječu na turizam pa su tako upravo teroristički napadi u Parizu 2015. godine i u Bruxellsu 2016. godine, doveli do značajnog pada u broju turista u navedenim destinacijama.

Unatoč negativnim događajima, turizam u Europskoj uniji se oporavio u posljednjih nekoliko godina, a bitno je spomenuti kako je broj turista u Europskoj uniji u 2023. godini bio viši nego ikad prije što ukazuje na činjenicu da je turizam otporna gospodarska grana koja se može oporaviti od privremenih kriza.

---

⁴⁴ European Parliament „Tourism“: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/126/tourism> (pristupljeno 06. lipnja 2024.)

4. Empirijsko istraživanje o migrantskoj krizi kao prijetnji turizmu Europske unije

Migrantska riza u Europskoj uniji predstavlja kompleksan problem koji je kulminirao početkom 2010. godine te 2015. godine, kada je velik broj migranata i izbjeglica utočište našlo u zemljama Europske unije iz zemalja pogođenih siromaštvom, političkom represijom i ratom poput Sirije, Afganistana i zemalja Afrike.

Ovo empirijsko istraživanje razmatra stavove ispitanika o odrednicama imidža destinacije povezanim sa migracijama i aktivnosti turista odnosno njihovih namjerama da posjete određenu destinaciju. Postavljeno je šest hipoteza kojima se želi dokazati kako sigurnost destinacije, tržište rada, kulturne prijetnje, životni standard i percepcija o migrantima utječu na imidž destinacije, te kako imidž destinacije utječe na aktivnosti turista i na njihovo donošenje odluke o posjeti određenim destinacijama.

Ovo se poglavlje sastoji od četiri dijela. U prvom se djelu objašnjavaju ciljevi i metodologija provedenog istraživanja, nakon čega slijedi analiza dobivenih rezultata istraživanja te na kraju ograničenja i preporuke za buduća istraživanja i rasprava u kojoj su navedeni zaključci na temelju rezultata.

4.1. Ciljevi istraživanja

Empirijsko istraživanje ovog diplomskog rada provedeno je u svrhu istraživanja odrednica imidža destinacije i ponašanja odnosno aktivnosti potencijalnih turista. Cilj je shvatiti kako sigurnost destinacije, tržište rada, kulturne prijetnje, životni standard i percepcija o migracijama utječu na sam imidž destinacije te shvatiti kako navedeni imidž destinacije utječe na ponašanje i aktivnosti potencijalnih turista. Prema navedenim odrednicama, postavljeno je šest hipoteza koje će se potvrditi ili opovrgnuti pomoću dobivenih rezultata istraživanja.

Da na imidž destinacije utječe sigurnost destinacije dokazali su Čulić i suradnici koji su se u svom dijelu usredotočili na nova turistička odredišta te koji čimbenici utječu na imidž navedenih odredišta i na namjere ponovnog posjeta.⁴⁵ Istraživanje se provelo u tri urbane destinacije: Beogradu, Novom Sadu i Subotici, u tri planinske destinacije: Kopaonik, Zlatibor

---

⁴⁵ Čulić, M., Vujičić, M. D., Kalinić, Č., Dunjić, M., Stankov, U., Kovačić, S., ... & Anđelković, Ž. „Rookie tourism destinations—the effects of attractiveness factors on destination image and revisit intention with the satisfaction mediation effect.“ *Sustainability*, 13(11), 5780. (2021).

i Tari te u dvije lječilišne destinacije: Vrnjačkoj Banji i Banji Koviljači. Iz navedenog istraživanja proizlazi sljedeća hipoteza:

H1: Sigurnost destinacije (EU) pozitivno i statistički značajno utječe na imidž destinacije (EU).

Sljedeći konstrukt potreban za istraživanje je tržište rada temeljen na istraživanju Yorka, Yana i Bena koji su potvrdili hipotezu da je prilagodba radnih migranata u turizmu pozitivno povezana sa lokalnim identitetom i imidžom destinacije.⁴⁶ Autori su svoje istraživanje proveli u gradu Suzhou na istoku Kine, nedaleko od Shangaia. Iz navedenog, proizlazi sljedeća hipoteza:

H2: Tržište rada pozitivno i statistički značajno utječe na imidž destinacije (EU).

Konstrukt kulturne prijetnje proizveden je iz hipoteze da proces akulturacije i asimilacije ima značajan pozitivan učinak na zadovoljstvo turista te samim tim na imidž destinacije, koju su potvrdili Cho, Cho i Zhang u svom dijelu o učincima akulturacije kineskih imigranata na turističko zadovoljstvo i kvalitetu života u destinacijama Južne Koreje.⁴⁷ Njihovo je istraživanje provedeno na raznim mjestima poput Bomun turističkog kompleksa, hrama Bulgaska i hrama Seokguram u Južnoj Koreji. Slijedom navedenog, proizlazi hipoteza:

H3: Kulturne prijetnje pozitivno i statistički značajno utječu na imidž destinacije (EU).

Sljedeći konstrukt, životni standard proizlazi iz istraživanja Chahala i Devija o učincima kvalitete života lokalnog stanovništva na održivi razvoj destinacija za hodočašća i na njihov imidž. Autori su svoje istraživanje proveli na uzorku od 100 turista koji su boravili na tri različita turistička mjesta te su na temelju istraživanja potvrdili hipotezu da kvaliteta života odnosno da životni standard lokalnog stanovništva ima značajan i pozitivan utjecaj na imidž destinacije.⁴⁸ Prema navedenim podacima, proizlazi sljedeća hipoteza:

H4: Životni standard pozitivno i statistički značajno utječe na imidž destinacije (EU).

Konstrukt percepcija o migracijama proizašao je iz hipoteze da percepcija o migrantskoj i izbjegličkoj krizi ima snažan pozitivan utjecaj na imidž destinacije prije posjeta. Navedenu je hipotezu potvrdio Glyptou u svom istraživanju o stvaranju imidža destinacije u vrijeme dugotrajne krize gdje je ispitao 550 domaćih i međunarodnih turista koji su posjetili otok

---

⁴⁶ York, Q. Y., Yan, L., & Ben, H. Y. „Tourism Management Perspectives“ *Tourism Management*, 39, 100856. (2021.): 6-7

⁴⁷ Cho, T., Cho, T., & Zhang, H. „The effect of the acculturation of Chinese immigrants on tourist satisfaction and quality of life“ *Sustainability*, 13(4),82021.): 1770

⁴⁸ Chahal, H., & Devi, A. „Impact of local community quality-of-life (QOF) on sustainable development of pilgrimage destinations: Mediating role of destination image“ *International Journal of Applied Business and Economic Research*, 14(4), (2016):2627-2654.

Lezbos tijekom kolovoza i rujna 2019. godine.⁴⁹ Prema navedenom, proizlazi sljedeća hipoteza:

H5: Percepcija o migrantima pozitivno i statistički značajno utječe na imidž destinacije (EU).

Konstrukt imidža destinacije proizlazi iz hipoteza da imidž destinacije utječe na namjeru ponovnog posjeta turista i da imidž destinacije utječe na namjeru preporuke turista. Obje su hipoteze potvrdili Debbagh i Azouaoui u svom istraživanju o učincima imidža destinacije na namjere ponašanja turista na primjeru grada Essaouira u Maroku.⁵⁰ Prema navedenom, slijedi hipoteza:

H6: Imidž destinacije pozitivno i statistički značajno utječe na aktivnosti turista.

4.2. Metodologija istraživanja

U ovom istraživanju korištena je metoda ispitivanja pomoću anketnog upitnika koji je izrađen putem platforme Google Forms. Pomoću navedene platforme omogućeno je jednostavno prikupljanje podataka. Prilikom ispitivanja korišten je prigodni uzorak uz pomoć kojeg se mogu utvrditi različita gledišta ispitanika o tematici migrantske krize kao prijetnje turizmu Europske unije, budući da se razlikuju prema dobi, spolu, zanimanju i drugome. Anketni upitnik započinje s dva dihotomna pitanja i šest pitanja s jednim odgovorom. Anketni se upitnik sastoji od tri dijela gdje se nalaze 15 pitanja. Na samome početku ankete, nalaze se pitanja o upoznatosti ispitanika s tematikom migrantske krize kao prijetnje turizmu Europske unije, o mišljenju ispitanika o tome predstavlja li migrantska kriza veliku prijetnju turizmu na području Europske unije te pitanje tome koliko često ispitanici putuju u zemlje Europske unije. U drugom dijelu ankete, ispitanici su odgovarali na pitanja pomoću Likertove skale od jedan do pet, gdje jedan predstavlja „u potpunosti se ne slažem“, a pet predstavlja „u potpunosti se slažem“. U ovom, drugom dijelu ankete, pitanja su se odnosila na stavove ispitanika o sigurnosti destinacija na području Europske unije, na stavove o tržištu rada, o kulturnim prijetnjama, o životnom standardu, o percepciji o migracijama, o imidžu destinacije te o aktivnosti turista odnosno njihovom ponašanju. Treći dio anketnog upitnika odnosi se na socio-demografske podatke ispitanika, gdje su postavljena pitanja o dobi, spolu, stupnju obrazovanja,

---

⁴⁹ Glyptou, K. „Destination image co-creation in times of sustained crisis“ In *Revisiting Value Co-creation and Co-destruction in Tourism* (2021): 102-124)

⁵⁰ Debbagh, Z., & Azouaoui, H. „The Impact of Destination Image on Tourist's Behavioral Intentions: Case of the Essaouira City“ *International Journal of Accounting, Finance, Auditing, Management and Economics*, 2(4), (2021.): 480-497.

radnom statusu i prosječnom osobnom mjesečnom prihodu. Anketni upitnik bio je dostupan od 08. travnja 2024. godine do 25. lipnja 2024. godine. Ukupno je prikupljeno 150 odgovora od ispitanika.

4.3. Rezultati istraživanja

Ovaj dio diplomskog rada sastoji se od analize podataka i interpretacije rezultata provedene ankete. Na samom početku obrađeni su socio-demografski podaci.

Na sljedećoj se tablici nalaze demografski podaci ispitanika.

Tablica 2. – Socio-demografski podaci ispitanika

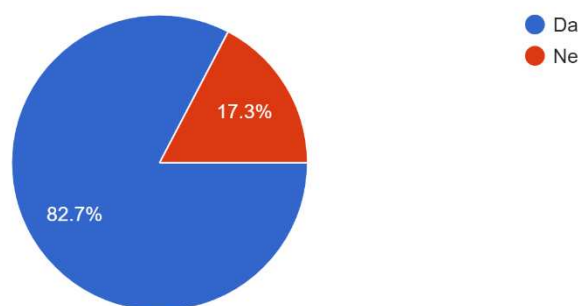
Opis uzorka	Broj ispitanika	Postotni udio
Spol		
Muški	59	39%
Ženski	91	61%
Životna dob		
< 20	5	3%
21 - 30	73	49%
31 - 40	21	14%
41- 50	23	15%
51-60	14	9%
>60	14	9%
Stupanj obrazovanja		
Osnovna škola	4	3%
Srednja škola	63	42%
Viša škola	6	4%
Preddiplomski studij	48	32%
Diplomski studij	29	19%
Poslijediplomski studij	0	0%
Radni status		
Zaposlen/a	82	55%
Nezaposlen/a	3	2%
Učenik/ca	4	3%
Student/ica	48	32%
Umirovljenik/ca	13	9%
Prosječni osobni mjesečni prihod		
do 500,00 eura	46	31%
501,00 - 999,00 eura	44	29%
1000,00 - 1499,00 eura	39	26%
1500,00 - 1999,00 eura	16	11%
više od 2000 eura	5	3%

Izvor: Rezultati istraživanja

Anketno ispitivanje ovog istraživanja provedeno je na 150 ispitanika, od čega 39% ispitanika muškog spola te 61% ispitanika ženskog spola. Najviše ispitanika pripada dobnoj skupini između 21-30 godina (49%). Slijede ispitanici u dobi između 41-50 (15%) te ispitanici u dobi između 31-40 (14%). Najmanje ispitanika pripada dobnoj skupini do 20 godina (3%), dok su ispitanici koji pripadaju dobnoj skupini između 51-60 godina te više od 60 godina po količini isti (9%). Prema podacima o stupnju obrazovanja, može se zaključiti kako je najviše ispitanika završilo srednju školu (42%), zatim preddiplomski studij (32%) te diplomski studij (19%). Najmanje ispitanika ima završeno samo osnovnu školu (3%) te višu školu (4%). Nijedan ispitanik nije završio poslijediplomski studij (0%). Slijede podaci o radnom statusu, prema kojima je najveći broj ispitanika zaposleno (55%), a zatim slijede studenti (32%) te umirovljenici (9%). Najmanje ispitanika je nezaposleno (2%) te učenici (3%). Posljednja kategorija socio-demografskih podataka su prosječni osobni mjesečni prihodi. Najviše ispitanika prima do 500,00 eura mjesečnih prihoda (31%), zatim 501,00 do 999,00 eura (29%), slijede ispitanici sa između 1000,00 do 1499,00 eura (26%) te ispitanici koji primaju između 1500,00 i 1999,00 eura (11%). Najmanje ispitanika označilo je da imaju više od 2000,00 eura mjesečnih prihoda (3%)

Sljedeći grafikon prikazuje upoznatost ispitanika s tematikom migrantske krize kao prijetnje turizmu Europske unije.

Grafikon 13. - Upoznatost ispitanika s tematikom migrantske krize kao prijetnje turizmu Europske unije

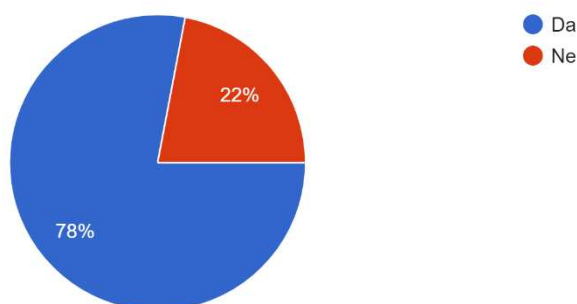

Izvor: Rezultati istraživanja

Grafikon 13 prikazuje koliko su ispitanici upoznati s tematikom migrantske krize kao prijetnje turizmu Europske unije. Iz grafikona je vidljivo kako je većina ispitanika upoznata s navedenom tematikom (82,7%), dok ispitanika još uvijek nije upoznato s tematikom. (17,3%)

Sljedeći grafikon se odnosi na stavove ispitanika o tome misle li da migrantska kriza predstavlja veliku prijetnju za turizam na području Europske unije.

Grafikon 14. - Stavovi ispitanika o činjenici da migrantska kriza predstavlja veliku prijetnju za turizam Europske unije

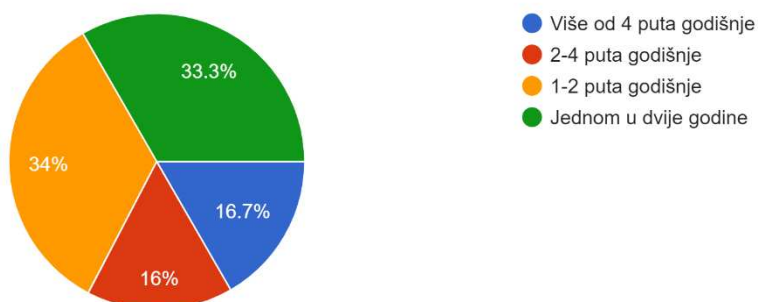

Izvor: Rezultati istraživanja

Grafikon 14 pokazuje kako većina ispitanika misli da migrantska kriza predstavlja veliku prijetnju za turizam Europske unije (78%), dok se ostatak ne slaže (22%).

Idući grafikon prikazuje koliko često ispitanici putuju u države Europske unije.

Grafikon 15. - Učestalost putovanja u države Europske unije

Izvori: rezultati istraživanja

Grafikon 15 prikazuje kako najviše ispitanika putuje u zemlje Europske unije 1-2 puta godišnje (34%), zatim jednom u dvije godine (33,3%) te više od 4 puta godišnje (16,7%) i 2-4 puta godišnje (16%).

Nakon prikazanih uvodnih pitanja, prikazani su stavovi ispitanika o sigurnosti destinacije, tržištu rada, kulturnim prijetnjama, životnom standardu, percepciji o migracijama, imidžu destinacije i ponašanju turista. Za sljedeća je pitanja korištena je Likertova skala kojom je

ispitanicima omogućeno da odgovore na pitanja pomoću vrijednosti od 1 do 5. Kako bi se mogle testirati postavljene hipoteze, korištene su metode korelacijske analize, višestruke regresijske analize i jednostavne regresijske analize.

U nastavku se nalazi tablica sa stavovima ispitanika o sigurnosti destinacije s obzirom na migrantsku krizu kao prijetnju turizmu Europske unije.

Tablica 3. - Sigurnost destinacije

KONSTRUKT: SIGURNOST DESTINACIJE	AS	SD
Ne osjećam se sigurno dok se nalazim na granici.	2,69	1,31
Količina migranata na granici je zabrinjavajuća	3,38	1,26
Migranti predstavljaju prijetnju Europskoj uniji jer povećavaju vjerojatnost terorističkih dešavanja.	3,34	1,29
Ukupna prosječna vrijednost	3,16	1,14

Izvor: Rezultati istraživanja

Rezultati iz Tablice 3, pokazuju kako se većina ispitanika niti slažu niti ne slažu s tvrdnjom da se ne osjećaju sigurno dok se nalaze na granici (AS=2,69; SD=1,31). Ispitanici se također niti slažu niti ne slažu s tvrdnjom da je količina migranata na granici zabrinjavajuća (AS=3,38; SD=1,26) te se također niti slažu niti ne slažu s tvrdnjom da migranti predstavljaju prijetnju Europskoj uniji jer povećavaju vjerojatnost terorističkih dešavanja (AS=3,34;SD=1,29) Ukupna prosječna ocjena za konstrukt sigurnost destinacije iznosi 3,16.

Sljedeća se tablica odnosi na rezultate o stavovima prema tržištu rada.

Tablica 4. - Tržište rada

KONSTRUKT: TRŽIŠTE RADA	AS	SD
Smatram da migranti nemaju potrebne vještine za određene poslove.	3,43	1,28
Smatram da migranti oduzimaju radna mjesta domaćem stanovništvu EU.	3,29	1,35
Smatram da migranti uglavnom obavljaju poslove koje domaće stanovništvo EU ne želi obavljati.	4,12	0,93
Smatram da poslodavci zapošljavaju migrante jer pristaju obavljati poslove za niže plaće od domaćeg stanovništva EU.	4,33	0,86
Ukupna prosječna vrijednost	3,79	0,81

Izvor: Rezultati istraživanja

Iz rezultata Tablice 4, vidljivo je kako se većina ispitanika niti slaže niti ne slaže s tvrdnjom da migranti nemaju potrebne vještine za određene poslove (AS=3,43; SD=1,28). Također se većina ispitanika niti slaže niti ne slaže s tvrdnjom da migranti oduzimaju radna mjesta domaćem stanovništvu Europske unije (AS=3,29; SD=1,35). Većina ispitanika se slaže da migranti uglavnom obavljaju poslove koje domaće stanovništvo Europske unije ne želi obavljati (AS=4,12; SD=0,93), također se većina slaže da poslodavci zapošljavaju migrante jer pristaju obavljati poslove za niže plaće od domaćeg stanovništva Europske unije (AS=4,33; SD=0,86). Ukupna prosječna vrijednost konstrukta tržišta rada iznosi 3,79.

Slijedi tablica koja se odnosi na stavove o kulturnim prijetnjama.

Tablica 5. - Kulturne prijetnje

KONSTRUKT: KULTURNE PRIJETNJE	AS	SD
Smatram da kultura i običaji migranata predstavljaju problem za turiste EU.	3,93	1,26
Smatram da se zbog svoje kulture nikad neće prilagoditi novoj okolini.	3,43	1,20
Smatram da migranti ne poštuju domaće stanovništvo i turiste EU pogotovo žene i djecu.	3,15	1,32
Smatram da migranti čine EU otvorenu za nove kulture i ideje.	3,26	1,17
Smatram da migranti doprinose kulturnom životu EU i čine ju življim i uzbudljivijim mjestom za život.	2,91	1,27
Ukupna prosječna vrijednost	3,23	0,75

Izvor: Rezultati istraživanja

Prema Tablici 5, većina se ispitanika slaže kako kultura i običaji migranata predstavljaju problem za turiste Europske unije (AS=3,93; SD=1,26). Većina se ispitanika niti slaže niti ne slaže sa tvrdnjom da se zbog svoje kulture migranti nikad neće prilagoditi novoj okolini (AS=3,43; SD=1,20), također se niti slažu niti ne slažu s tvrdnjom da migranti ne poštuju domaće stanovništvo i turiste Europske unije pogotovo žene i djecu (AS=3,15; SD=1,32). Kao i za prethodne tvrdnje, većina se ispitanika niti slaže niti ne slaže sa tvrdnjom da migranti čine Europsku uniju otvorenom za nove kulture i ideje (AS=3,26; SD=1,17). Ista je i situacija kod zadnje tvrdnje, gdje se također većina ispitanika niti slaže niti ne slaže sa tvrdnjom da migranti doprinose kulturnom životu Europske unije i čine ju življim i uzbudljivijim mjestom za život (AS=2,91; SD=1,27). Ukupna prosječna vrijednost za konstrukt kulturne prijetnje iznosi 3,23.

U nastavku slijedi tablica koja se odnosi na stavove o životnom standardu.

Tablica 6. - Životni standard

KONSTRUKT: ŽIVOTNI STANDARD	AS	SD
Smatram da su se prosječne plaće snizile zbog dolaska migranata.	3,2	1,3
Smatram da migranti više štete ekonomskom napretku siromašnih nego bogatih.	3,37	1,18
Smatram da masovne migracije znače velik teret za ekonomiju EU.	3,71	1,14
Smatram da su migracije pozitivne za EU gospodarstvo i pružaju razvijanje novih vještina i nove mogućnosti.	3,11	1,21
Ukupna prosječna vrijednost	3,35	0,88

Izvor: Rezultati istraživanja

Prema rezultatima iz Tablice 6, vidljivo je kako se ispitanici niti slažu niti ne slažu sa tvrdnjom da su se prosječne plaće snizile zbog dolaska migranata (AS=3,2;SD=1,3). Također se ispitanici niti slažu niti ne slažu da migranti više štete ekonomskom napretku siromašnih nego bogatih (AS=3,37;SD

=1,18). Većina se ispitanika slaže da su masovne migracije teret za ekonomiju Europske unije (AS=3,71;SD=1,14). Ispitanici se niti slažu niti ne slažu da su migracije pozitivne za gospodarstvo Europske unije i pružaju razvijanje novih vještina i novih mogućnosti (AS=3,11,SD=1,21). Ukupna prosječna vrijednost za konstrukt životni standard iznosi 3,35.

Sljedeća tablica odnosi se na percepciju o migracijama.

KONSTRUKT: PERCEPCIJA O MIGRACIJAMA	AS	SD
Smatram da migranti u EU stvaraju nesigurnu atmosferu na ulicama EU gradovima.	3,49	1,16
Smatram da su migranti u EU jako privrženi svojoj vjeri i običajima.	3,89	0,84
Smatram da je veća vjerojatnost da će migranti počiniti kriminalne radnje nego građani EU.	3,23	1,32
Ukupna prosječna vrijednost	3,53	0,92

Tablica 7. - Percepcija o migracijama

Izvor: Rezultati istraživanja

Prema Tablici 7, većina se migranata slaže sa tvrdnjom da migranti u Europskoj uniji stvaraju nesigurnu atmosferu na ulicama gradova (AS=3,49; SD=1,16). Također se većina ispitanika slaže da su migranti u Europskoj uniji jako privrženi svojoj vjeri i običajima (AS=3,89; SD=0,84). Ispitanici se niti slažu niti ne slažu sa tvrdnjom da je veća vjerojatnost da će migranti počinuti kriminalne radnje nego građani Europske unije (AS=3,23, SD=1,32). Prosječna vrijednost konstrukta percepcije o migracijama iznosi 3,53.

Iduća se tablica odnosi na stavove o imidžu destinacije.

Tablica 8. - Imidž destinacije

KONSTRUKT: IMIDŽ DESTINACIJE	AS	SD
Smatram da migrantska kriza utječe na percepciju EU kao sigurne turističke destinacije.	3,49	1,09
Smatram da migrantska kriza utječe na percepciju EU kao prijateljske turističke destinacije.	3,29	1,16
Smatram da migrantska kriza utječe na percepciju EU kao destinacije kulturnog turizma.	3,26	1,22
Smatram da migrantska kriza utječe na percepciju EU kao skupe turističke destinacije.	3,15	1,26
Ukupna prosječna vrijednost	3,3	1,07

Izvor: Rezultati istraživanja

Prema podacima iz Tablice 8 vidljivo je kako se većina ispitanika slaže sa tvrdnjom da migrantska kriza utječe na percepciju Europske unije kao sigurne turističke destinacije (AS=3,49; SD=1,09). Većina se ispitanika niti slaže niti ne slaže sa tvrdnjom da migrantska kriza utječe na percepciju Europske unije kao prijateljske turističke destinacije. (AS=3,29; SD=1,16). Ispitanici su također neopredijeljeni oko tvrdnje da migrantska kriza utječe na percepciju Europske unije kao destinacije kulturnog turizma (AS=3,26; SD=1,22). Ispitanici su neopredijeljeni da migrantska kriza utječe na percepciju Europske unije kao skupe turističke destinacije (AS=3,15; SD=1,26). Ukupna prosječna vrijednost konstrukta imidž destinacije iznosi 3,3.

Sljedeća se tablica odnosi na stavove o aktivnosti odnosno ponašanju turista.

Tablica 9. - Aktivnosti turista

KONSTRUKT: AKTIVNOSTI TURISTA	AS	SD
Turisti koji posjećuju EU mogli bi se drugima žaliti na iskustvo u turističkim destinacijama EU.	3,48	1,07
Turisti koji posjećuju EU mogli bi dijeliti negativna iskustva u turističkim destinacijama EU drugima.	3,45	1,08
Turisti koji posjećuju EU mogli bi preporučiti drugima da ne planiraju putovanja u turističke destinacije EU.	3,49	1,08
Turisti koji posjećuju EU će prihvatiti migrantsku krizu budući da ne mogu utjecati na to.	3,64	1,04
Turisti koji posjećuju EU razmisliti će o povratku u turističke destinacije EU.	3,55	1,05
Ukupna prosječna vrijednost	3,52	0,87

Izvor: Rezultati istraživanja

Prema Tablici 9, vidljivo je kako se većina ispitanika slaže sa tvrdnjom da bi se turisti koji posjećuju Europsku uniju mogli drugima žaliti na iskustvo u turističkim destinacijama Europske unije (AS=3,48; SD=1,07). Ispitanici se također slažu da bi turisti koji posjećuju Europsku uniju mogli dijeliti negativna iskustva u turističkim destinacijama Europske unije (AS=3,45; SD=1,08). Ispitanici se također slažu da bi turisti koji posjećuju Europsku uniju mogli preporučiti drugima da ne planiraju putovanja u turističke destinacije Europske unije (AS=3,49; SD=1,08), Kao i kod navedenih tvrdnji, ispitanici se slažu da će turisti koji posjećuju Europsku uniju prihvatiti migrantsku krizu budući da ne mogu utjecati na to (AS=3,64; SD=1,04). Većina se ispitanika slaže da će turisti koji posjećuju Europsku uniju razmisliti o povratku u turističke destinacije Europske unije (AS=3,55; SD=1,05). Ukupna prosječna vrijednost konstrukta aktivnosti turista iznosi 3,52.

Iduća tablica prikazuje korelacijsku analizu među varijablama.

Tablica 10. - Korelacijska analiza

	SIGURNOST DESTINACIJE	TRŽIŠTE RADA	KULTURNE PRIJETNJE	ŽIVOTNI STANDARD	PERCEPCIJA O MIGRANTIMA	IMIDŽ DESTINACIJE	AKTIVNOSTI TURISTA
SIGURNOST DESTINACIJE	1						
TRŽIŠTE RADA	0,553852151	1					
KULTURNE PRIJETNJE	0,574943482	0,535298	1				
ŽIVOTNI STANDARD	0,525875858	0,643004	0,584291	1			
PERCEPCIJA O MIGRANTIMA	0,647754748	0,665424	0,56514	0,583127	1		
IMIDŽ DESTINACIJE	0,621852101	0,621623	0,493448	0,629205	0,61899	1	
AKTIVNOSTI TURISTA	0,477285471	0,552575	0,386707	0,586668	0,484499	0,670537	1

Izvor: Rezultati istraživanja

Korelacijskom analizom utvrđena je snažna i statistički značajna pozitivna povezanost između „Sigurnost destinacije“ i „Imidž destinacije“ ($r=0,621852$, $p<0,05$). Nadalje, utvrđena snažna i statistički značajna pozitivna povezanost između „Tržište rada“ i „Imidž destinacije“ ($r=0,621623$, $p<0,05$). Utvrđena je snažna i značajna pozitivna povezanost između "Kulturne prijetnje" i "Imidž destinacije" ($r=0,493448$, $p<0,05$). Nadalje je utvrđena snažna i statistički značajna pozitivna povezanost između „Životni standard“ i „Imidž destinacije“ ($r=0,629205$, $p<0,05$). Također, utvrđena je snažna i značajna pozitivna povezanost između "Percepcija o migracijama" i "Imidž destinacije" ($r=0,61899$, $p<0,05$). Na kraju, utvrđena je snažna i značajna pozitivna povezanost između "Imidž destinacije" i "Aktivnosti turista" ($r=0,671$, $p<0,05$).

Prethodno postavljene hipoteze testirale su se uz pomoć višestruke i jednostavne regresijske analize.

Sljedeća tablica prikazuje rezultate višestruke regresijske analize za hipoteze od H1 do H5.

Tablica 11. - Višestruka regresijska analiza

POKAZATELJI			
Koeficijent multiple korelacije R		0,74592	
Koeficijent determinacije R ²		0,554	
Prilagođeni R ²		0,54099	
F- omjer		36,1227	
Značajnost		0	
Nezavisne varijable	β	T	Sig.
Konstanta	-0,69872	-0,555	0,58
Sigurnost destinacije	0,34494	3,535	0
Tržište rada	0,25557	2,348	0,02

Kulturne prijetnje	-0,02691	-0,312	0,756
Životni standard	0,33762	3,499	0
Percepcija o migracijama	0,25108	1,886	0,061

Izvor: Rezultati istraživanja

Kako bi se utvrdilo može li se na temelju Sigurnosti destinacije, Tržišta rada, Kulturnih prijetnji, životnog standarda te Percepciji o migracijama predvidjeti imidž destinacije kod potencijalnih turista provedena je višestruka regresijska analiza. U promatranom regresijskom modelu, zaključeno je kako kombinacija nezavisnih varijabli statistički značajno predviđa zavisnu varijablu ($F=36,1227, p<0,05$). Pri tome, Sigurnost destinacije ($\beta=0,344494, p<0,05$), Tržište rada ($\beta=0,25557, p<0,05$), Kulturne prijetnje ($\beta=-0,02691, p>0,05$), Životni standard ($\beta=0,33762, p<0,05$) te Percepcija o migracijama ($\beta=0,25108, p>0,05$) objašnjavaju 55,4% varijacija u imidžu destinacije.

Na temelju analiziranih podataka, moguće je zaključiti da su hipoteze: H1: Sigurnost destinacije (EU) pozitivno i statistički značajno utječe na imidž destinacije (EU), H2: Tržište rada pozitivno i statistički značajno utječe na imidž destinacije (EU) i H4: Životni standard pozitivno i statistički značajno utječe na imidž destinacije (EU) potvrđene. Opovrgnute su sljedeće hipoteze: H3: Kulturne prijetnje pozitivno i statistički značajno utječu na imidž destinacije (EU) te H5: Percepcija o migrantima pozitivno i statistički značajno utječe na imidž destinacije (EU).

Nadalje, slijedi testiranje posljednje hipoteze pomoću jednostavne regresijske analize. Rezultati su prikazani u sljedećoj tablici.

Tablica 12. - Jednostavna regresijska analiza

POKAZATELJI			
Koficijent multiple korelacije R		0,670537	
Koficijent determinacije R ²		0,44962	
Prilagođeni R ²		0,445901	
F- omjer		120,9051	
Značajnost		0	
Nezavisne varijable	β	T	Sig.
Konstanta	8,586237	9,952	0
Imidž destinacije	0,683871	10,996	0

Izvor: Rezultati istraživanja

Kako bi se utvrdilo može li se na temelju Imidža destinacije predvidjeti aktivnosti turista, provedena je jednostavna regresijska analiza. U promatranom regresijskom modelu utvrđeno je da nezavisna varijabla Imidž destinacije statistički značajno predviđa zavisnu varijablu Aktivnosti turista ($F=120,9052, p<0,05$). Pri tome je Imidž destinacije ($\beta=0,683872, p<0,05$).

Koeficijent determinacije iznosi 0,44962 što ukazuje da 44,96% varijacija u zavisnoj varijabli Aktivnosti turista je rezultat nezavisne varijable Imidž destinacije. Hipoteza H6: Imidž destinacije pozitivno i statistički značajno utječe na aktivnosti turista je potvrđena.

4.4. Ograničenja istraživanja, preporuke za daljnja istraživanja i zaključci

Ovo istraživanje nailazi na nekoliko ograničenja, a upravo ona mogu poslužiti istraživačima da buduća istraživanja budu naprednija.

Jedno od ograničenja je veličina uzorka, budući da je ovo istraživanje provedeno na 150 ispitanika s područja Republike Hrvatske, odgovori ispitanika mogu biti slični te samim time nereprezentativni. Osim navedenog, istraživanje se provelo među ljudima sličnih demografskih, psihografskih, geografskih i drugih značajki. Budući da je uzorak kod ovog istraživanja relativno mali, preporuka za buduće istraživače podrazumijevala bi korištenje raznolikijeg uzorka povećanjem broja ispitanika kako bi rezultati bili reprezentativniji i vjerodostojniji.

Sljedeće ograničenje odnosi se na vrijeme istraživanja budući da je ono provedeno između travnja i lipnja 2024. godine što može rezultirati nereprezentativnim rezultatima. Preporuka za ovo ograničenje odnosila bi se na proširenje vremenskog razdoblja u kojem je upitnik dostupan za ispunjavanje.

Još jedno ograničenje je motivacija ispitanika za ispunjavanje ankete budući da su ispitanici često slabo motivirani za ispunjavanjem online anketa, što dovodi do poteškoća u prikupljanju potrebnih i reprezentativnih podataka. Preporuka za navedeno ograničenje je učiniti anketu zanimljivom i interaktivnom kako bi ispitanici iskazali veći interes za ispunjavanjem.

U ovom je istraživanju provedena anketa s ciljem da se ispituju utjecaji migrantske krize kao prijetnje turizmu Europske unije. Provedenim istraživanjem je utvrđeno kako su ispitanici upoznati s tematikom migrantske krize kao prijetnje turizmu Europske unije te misle kako migrantska kriza predstavlja prijetnju turizmu Europske unije. Ispitanici su neopredijeljeni oko toga da je se ne osjećaju sigurno u zemljama Europske unije te da je količina migranata na granicama velika. Ispitanici se većinom slažu da migrantska kriza utječe na tržište rada odnosno smatraju kako migranti obavljaju poslove koje domaće stanovništvo ne želi, za nižu plaću. Nadalje, ispitanici smatraju da kultura migranta može stvoriti probleme za turiste Europske unije te da se zbog toga nikada neće prilagoditi okolini, ali su neopredijeljeni oko toga da migranti ne poštuju građane i turiste Europske unije. Ispitanici su neopredijeljeni oko toga da su se plaće snizile zbog dolaska migranata te da migranti štete više siromašnim nego

bogatim, ali se slažu s tim da migracije predstavljaju velik teret za ekonomiju Europske unije. Većina ispitanika smatra kako su migranti privrženi svojoj vjeri i običajima, ali su neopredijeljeni oko toga da migranti imaju tendenciju počinuti kriminalne radnje više od građana Europske unije. Nadalje, ispitanici se slažu s tvrdnjom da migrantska kriza utječe na Europsku uniju kao sigurnu destinaciju. Zaključno, većina se ispitanika složilo kako migrantska kriza u Europskoj uniji utječe na aktivnosti turista nakon posjeta destinacijama odnosno da će turisti kasnije savjetovati druge potencijalne turiste da ne posjete ili izbjegavaju određene destinacije.

Zaključak

Migrantska kriza koja je zahvatila Europu te samu Europsku uniju u posljednjih nekoliko godina, ima duboke i snažne učinke na turizam, koji je jedan od ključnih odnosa i pojava koje utječu na gospodarstvo Europske unije. Migrantska je kriza izazvala brojne socioekonomske, sigurnosne i političke izazove koji su utjecali na percepciju turističkog iskustva u Europskoj uniji. Upravo je povećan priljev migranata i izbjeglica povezan sa nesigurnošću i terorističkim prijetnjama, što može negativno utjecati na razvoj turizma u određenim destinacijama. Pojedini medijski izvještaji o posljedicama migrantske krize na području Europske unije mogu potaknuti potencijalne turiste da odustanu od posjete i putovanja u zemlje Europske unije. Dolazak velikog broja migranata može izazvati i pritisak na infrastrukturu budući da su smještaj, transport i zdravstvene ustanove pod velikim opterećenjem. Sve od navedenog može negativno utjecati na kvalitetu usluga za turiste. Osim sigurnosti i infrastrukture, bitne su i ekonomske posljedice koje dovode do povećanja troškova za zbrinjavanje migranata, ali i do povećanja svakodnevnih troškova za stanovnike Europske unije. Zbog ulaganja velikih sredstava za zbrinjavanje migranata, mogu se zanemariti ulaganja u turizam i turističke aktivnosti. Migrantska kriza može dovesti i do političkih nestabilnosti koje se mogu ublažiti povećanom kontrolom na granicama, no upravo takva rješenja mogu otežati kretanje turista unutar Schengenskog prostora.

Na temelju rezultata istraživanja može se zaključiti da sigurnost destinacije u Europskoj uniji pozitivno i statistički značajno utječe na imidž destinacije, čime se potvrđuje hipoteza H1. Sljedeća hipoteza H2 je također potvrđena te se zaključuje kako tržište rada pozitivno i

statistički značajno utječe na imidž destinacije. Također je potvrđeno kako životni standard odnosno kvaliteta života u destinaciji pozitivno i statistički značajno utječe na imidž destinacije, čime je potvrđena hipoteza H4. Konačno, hipoteza H6 da imidž destinacije pozitivno i statistički značajno utječe na buduće aktivnosti turista također je potvrđena.

Istraživanje koje je provedeno u ovom radu usmjereno je na odrednice imidža destinacije i budućih aktivnosti turista prije, tijekom i nakon putovanja. U istraživanju je korišten anketni upitnik na temelju prigodnog uzorka. Rezultati su pokazali kako su ispitanici većinom upoznati sa tematikom migrantske kriza kao prijetnje turizmu Europske unije te smatraju kako migrantska kriza predstavlja problem za razvoj turizma na tom području. Većina ispitanika putuje 1-2 puta godišnje, ali i tek jednom u dvije godine. Najviše ispitanika ženskog je spola u životnoj dobi od 21-30 godina sa završenom srednjom školom. Prema radnom statusu najviše je ispitanika zaposleno te podjednako primaju prosječni mjesečni prihod do 500,00 eura, od 501,00 do 999,00 eura te između 1000,00 do 1499,00 eura.

Cilj provedenog istraživanja bio je ispitati odrednice imidža destinacije i budućih aktivnosti i ponašanja turista.

Ograničenja povezana sa provedenim istraživanjem odnose se na vrijeme prikupljanja odgovora, na motivaciju samih ispitanika te na veličinu uzorka odnosno na količinu ispitanika. Provedeno istraživanje može biti korisno za daljnje ispitivanje tematike migrantske krize kao prijetnje turizmu Europske unije.

Bibliografija

- Agamben, G. „*The endless crisis as an instrument of power: In conversation with Giorgio Agamben*“ Versobooks. Com., (2013.)
- Bruquetas Callejo, M. M., Garcés -Mascareñas, B., & Scholten, P. W. A. „Policymaking related to immigration and integration“ *The Dutch Case*, (2007.): 12-23
- Chahal, H., & Devi, A. „Impact of local community quality-of-life (QOF) on sustainable development of pilgrimage destinations: Mediating role of destination image“ *International Journal of Applied Business and Economic Research*, 14(4), (2016):2627-2654.
- Cho, T., Cho, T., & Zhang, H. „The effect of the acculturation of Chinese immigrants on tourist satisfaction and quality of life“ *Sustainability*, 13(4),82021.): 1770
- Ćulić, M., Vujičić, M. D., Kalinić, Č., Dunjić, M., Stankov, U., Kovačić, S., ... & Anđelković, Ž. „Rookie tourism destinations—the effects of attractiveness factors on destination image and revisit intention with the satisfaction mediation effect.“ *Sustainability*, 13(11), 5780. (2021).
- De Genova, N., Fontanari, E., Fiorenza, P., Bermant, L. S., Aila, S., Maurice, S., ... & Can, Y. „*Migrant crisis/refugee crisis. In Europe/Crisis: New Keywords of “the Crisis” in and of “Europe”* (2016.): 15-21
- Debbagh, Z., & Azouaoui, H. „The Impact of Destination Image on Tourist's Behavioral Intentions: Case of the Essaouira City“ *International Journal of Accounting, Finance, Auditing, Management and Economics*, 2(4), (2021.): 480-497.
- Dwyer, L., Seetaram, N., Forsyth, P., & King, B. „Is the migration-tourism relationship only about VFR?“ *Annals of tourism research*, 46, (2014.):130-143.
- European Comission „Türkiye“: https://civil-protection-humanitarian-aid.ec.europa.eu/where/europe/turkiye_en (pristupljeno 23. svibnja 2024.)
- European Commission „Immigration in the EU27 in 2006., 40% of immigrants who settled in the EU27 were citizens of EU27 Member States“ (2008.): https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/STAT_08_162 (pristupljeno 13. svibnja 2024.)

- European Commission „Pact on Migration and Asylum“ Migration and Home Affairs: https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/migration-and-asylum/pact-migration-and-asylum_en
- European Commission „Pact on Migration and Asylum“: https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/migration-and-asylum/pact-migration-and-asylum_en (pristupljeno 23. svibnja 2024.)
- European Commission: https://commission.europa.eu/index_en (pristupljeno 5. travnja 2024.)
- European Council: Council of the European Union „EU migration and asylum policy“: <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/eu-migration-policy/> (pristupljeno 23. svibnja 2024.)
- European Parliament „Exploring migration causes: why people migrate“ (2024.): 1-4
- European Parliament „Exploring migration causes: why people migrate“ (2024.): 1-4
- European Parliament „Tourism“: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/126/tourism#:~:text=Tourism%20is%20a%20major%20economic,growth%2C%20employment%20and%20social%20development> (pristupljeno 25. travnja 2024.)
- European Parliament „Tourism“: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/126/tourism> (pristupljeno 06. lipnja 2024.)
- European Parliamentary Research Service „Tourism and European Union“ (2015.): 3-25
- European Travel Commission „*European Tourism – Trends & Prospects*“ (2023.): 6-8
- Eurostat „EU received 5.1 million immigrants in 2022.“ (2024.): <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/w/ddn-20240327-1#:~:text=In%202022%2C%205.1%20million%20people,estimated%202.4%20million%20in%202021>. (pristupljeno 13. svibnja 2024.)
- Eurostat Manuals and Guidelines „Methodological manual for tourism statistics“ (2014.): 15-54
- Gatt, S., Hazibar, K., Sauermann, V., Preglau, M. and Ralser, M. „*Migration from a gender-critical, postcolonial and interdisciplinary perspective*“ *Österreichische Zeitschrift für Soziologie*, 41(S3), (2016.):1-12
- Glyptou, K. „Destination image co-creation in times of sustained crisis“ In *Revisiting Value Co-creation and Co-destruction in Tourism* (2021): 102-124)
- Hillery, M., Nancarrow, B., Griffin, G., & Syme, G. „*Tourist perception of environmental impact. Annals of tourism research*“ 28(4), (2001.): 853-867

- International Organization for Migration „A Complex Nexus“: <https://www.iom.int/complex-nexus> (pristupljeno 23. svibnja 2024.)
- International Labour Organization „Labour migration“: <https://www.ilo.org/topics/labour-migration> (pristupljeno 23. svibnja 2024.)
- International Organization for Migration: <https://www.iom.int/> (pristupljeno 26. travnja 2024.)
- Ivanov, S., & Stavrinoudis, T. A. „Impacts of the refugee crisis on the hotel industry: Evidence from four Greek islands“ *Tourism Management*, 67, (2018). 214-223.
- Karakan, H. İ. „A Study to Determine the Attitudes of Immigrants towards the Development of Tourism“ *International Review of Migration and Refugee Studies*, 4(1), (2023.):25-45.
- Kotler, P., Bowen, J. T., and Makens, J. „*Marketing for Hospitality and Tourism*“ *Pearson Education* (2014.): 534-539
- Krasteva, R. „Local impact of refugee and migrants crisis on Greek tourism industry“ *Икономически изследвания*, (4), (2017):182-195
- Lasanta, T., Laguna, M., & Vicente-Serrano, S. M. „Do tourism-based ski resorts contribute to the homogeneous development of the Mediterranean mountains? A case study in the Central Spanish Pyrenees“ *Tourism management*, 28(5), (2007.):1326-1339.
- Lucassen, J., & Lucassen, L. „*Globalising Migration History: The Eurasian Experience (16th-21st Centuries)*“ (Vol. 15) Brill (2014.): 3-54
- Lundmark, L. „Mobility, migration and seasonal tourism employment: Evidence from Swedish mountain municipalities“ *Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism*, 6(3), (2006.):197-213
- Massidda, C., & Piras, R. „Does internal migration affect Italian domestic tourism? A panel data analysis“ *Tourism Economics*, 21(3), (2015.):581-600.
- McKeown, A. M. „*Melancholy order: Asian migration and the globalization of borders*“ Columbia University Press, (2008.)
- National Geographic „Global Human Journey“: <https://education.nationalgeographic.org/resource/global-human-journey/> (pristupljeno 27. travnja 2024.)
- NECSTOUR Network (2019), „*Necstour roadmap 2019-2021: the 5 'S' of the Tourism of tomorrow*“ (2021.):1-3
- Pencea, G. C., & Curteanu, A. B. „*Internal and External Migration*“ *Postmodern Openings/Deschideri Postmoderne*, (2020): 58-60

- Penninx, R. „Integration processes of migrants: Research findings and policy challenges“
Migracijske i etničke teme, 23, (2007.): 7-32
- Provenzano, D., & Baggio, R. „The contribution of human migration to tourism: The VFR travel between the EU 28 member states“ *International Journal of Tourism Research*, 19(4),(2017.):412-420.
- Ruddiman, W. F. „, *Earth transformed*“ New York: WH Freeman. (2014.)
- Salt, J. „, *Current trends in international migration in Europe*“ Council of Europe (2005.): 5-6
- Schilling, T., Rauscher, S., Menzel, C., Reichenauer, S., Müller-Schilling, M., Schimd, S., & Selgrad, M. „Migrants and refugees in Europe: challenges, experiences and contributions“
Visceral medicine, 33(4), (2017.): 295-300
- Snak, O., Baron, P., and Neacșu, N. „, *Economia Turismului, Editura Expert*“ București (2003.)
- Tsartas, P., Kyriakaki, A., Stavrinoudis, T., Despotaki, G., Doumi, M., Sarantakou, E., & Tsilimpokos, K. „Refugees and tourism: a case study from the islands of Chios and Lesbos, Greece“ *Current Issues in Tourism*, 23(11), (2020.): 1311-1327.
- United Nations, Department of Economic and Social Affairs „, *International Recommendations for Tourism Statistics 2008*“ (2010.): 9-22
- World Tourism Organization UNWTO „, *Tourism Towards 2030*“ (2011.): 10-29
- York, Q. Y., Yan, L., & Ben, H. Y. „, *Tourism Management Perspectives*“ *Tourism Management*, 39, 100856. (2021.): 6-7

Popis ilustracija

Tablice

Tablica 1. - Pregled postojećih istraživanja povezanosti migracija i turizma	31
Tablica 2. – Socio-demografski podaci ispitanika.....	44
Tablica 3. - Sigurnost destinacije	47
Tablica 4. - Tržište rada	48
Tablica 5. - Kulturne prijetnje	49
Tablica 6. - Životni standard	50
Tablica 7. - Percepcija o migracijama	51
Tablica 8. - Imidž destinacije	51
Tablica 9. - Aktivnosti turista.....	52
Tablica 10. - Korelacijska analiza	53
Tablica 11. - Višestruka regresijska analiza.....	53
Tablica 12. - Jednostavna regresijska analiza	54

Slike

Slika 1. - Bruto domaći proizvod od turizma u zemljama Europe.....	11
Slika 2. - Povijest migracija na karti	21
Slika 3. - Zajednički sustav Europske unije za upravljanje migracijama	29

Grafikoni

Grafikon 1. - Trend međunarodnih dolazaka turista, Europa i Europska unija (u milijunima)	6
Grafikon 2. – Trend međunarodnih dolazaka turista prema razlogu posjete, Europska unija (u milijunima).....	7
Grafikon 3. - Pozitivni i negativni učinci turizma.....	12
Grafikon 4. - Lenta vremena migracija	18
Grafikon 5. - Imigranti u Europskoj uniji u 2022. godini (na 1000 stanovnika)	23
Grafikon 6. - Izazovi migracija 21. stoljeća.....	26
Grafikon 7. - Broj dolaznih migranata u Grčku, od 2015.-2022.....	35
Grafikon 8. - Rezervacije za siječanj i veljaču 2015. - otoci Lezbos i Chios	36
Grafikon 9. - Otkazane rezervacije za siječanj i veljaču 2015. - otoci Lezbos i Chios	37
Grafikon 10. - Rezervacije za siječanj i veljaču 2016. - otoci Lezbos i Chios	37
Grafikon 11. - Otkazane rezervacije za siječanj i veljaču 2016. - otoci Lezbos i Chios	38
Grafikon 12. - Razlozi niskog postotka rezervacija i visokog postotka otkazivanja rezervacija u siječnju i veljači 2016. u odnosu na siječanj i veljaču 2015. godine	39
Grafikon 13. - Upoznatost ispitanika s tematikom migrantske krize kao prijetnje turizmu Europske unije.....	45
Grafikon 14. - Stavovi ispitanika o činjenici da migrantska kriza predstavlja veliku prijetnju za turizam Europske unije.....	46
Grafikon 15. - Učestalost putovanja u države Europske unije.....	46

Prilozi

Prilog 1. Anketni upitnik

Ovo istraživanje se provodi sa svrhom prikupljanja informacija potrebnih za izradu diplomskog rada na sveučilišnom diplomskom studiju na Fakultetu za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu, Sveučilišta u Rijeci

Cilj ovog rada je ukazati na problem migrantske krize koja je i danas vrlo aktualna i događa se u cijelom svijetu, bez obzira na to što je u posljednje vrijeme na migrantsku krizu stavljen manji naglasak.

Anketni upitnik ima ukupno 15 pitanja te Vas molim da odgovorite na sva pitanja radi dobivanja što potpunijih informacija o predmetu istraživanja. Anketni upitnik je anonimn.

Jeste li upoznati s tematikom migrantske krize kao prijetnje turizmu Europske Unije?

- a) Da
- b) Ne

Mislite li da migrantska kriza predstavlja veliku prijetnju turizmu na području Europske Unije?

- a) Da
- b) Ne

Koliko često putujete u države Europske Unije?

- a) Više od 4 puta godišnje
- b) 2-4 puta godišnje
- c) 1-2 puta godišnje
- d) Jednom u dvije godine

Sigurnost destinacije (EU)

Ne osjećam se sigurno dok se nalazim na granici.

Količina migranata na granici je zabrinjavajuća.

Migranti predstavljaju prijetnju Europskoj Uniji jer povećavaju vjerojatnost terorističkih dešavanja.

Tržište rada

Smatram da migranti nemaju potrebne vještine za određene poslove.

Smatram da migranti oduzimaju radna mjesta domaćem stanovništvu EU.

Smatram da migranti uglavnom obavljaju poslove koje domaće stanovništvo EU ne želi obavljati.

Smatram da poslodavci zapošljavaju migrante jer pristaju obavljati poslove za niže plaće od domaćeg stanovništva EU.

Kulturne prijetnje

Smatram da kultura i običaji migranata predstavljaju problem za turiste EU.

Smatram da se zbog svoje kulture nikad neće prilagoditi novoj okolini.

Smatram da migranti ne poštuju domaće stanovništvo i turiste EU pogotovo žene i djecu.

Smatram da migranti čine EU otvorenu za nove kulture i ideje.

Smatram da migranti doprinose kulturnom životu EU i čine ju življim i uzbudljivijim mjestom za život.

Životni standard

Smatram da su se prosječne plaće snizile zbog dolaska migranata.

Smatram da migranti više štete ekonomskom napretku siromašnih nego bogatih.

Smatram da masovne migracije znače velik teret za ekonomiju EU.

Smatram da su migracije pozitivne za EU gospodarstvo i pružaju razvijanje novih vještina i nove mogućnosti.

Percepcija o migrantima (u EU)

Smatram da migranti u EU stvaraju nesigurnu atmosferu na ulicama EU gradovima.

Smatram da su migranti u EU jako privrženi svojoj vjeri i običajima.

Smatram da je veća vjerojatnost da će migranti počiniti kriminalne radnje nego građani EU.

Indiž destinacije (EU)

Smatram da migrantska kriza utječe na percepciju EU kao sigurne turističke destinacije.

Smatram da migrantska kriza utječe na percepciju EU kao prijateljske turističke destinacije.

Smatram da migrantska kriza utječe na percepciju EU kao destinacije kulturnog turizma.

Smatram da migrantska kriza utječe na percepciju EU kao skupe turističke destinacije.

Aktivnosti turista

Turisti koji posjećuju EU mogli bi se drugima žaliti na iskustvo u turističkim destinacijama EU.

Turisti koji posjećuju EU mogli bi dijeliti negativna iskustva u turističkim destinacijama EU drugima.

Turisti koji posjećuju EU mogli bi preporučiti drugima da ne planiraju putovanja u turističke destinacije EU.

Turisti koji posjećuju EU će prihvatiti migrantsku krizu budući da ne mogu utjecati na to.

Turisti koji posjećuju EU razmisliti će o povratku u turističke destinacije EU.

Spol

- a) Muško
- b) Žensko

Dob

- a) <20
- b) 21-30
- c) 31-40
- d) 41-50
- e) 50-60
- f) >60

Stupanj obrazovanja

- a) Osnovna škola
- b) Srednja škola
- c) Viša škola
- d) Fakultet – preddiplomski studij
- e) Fakultet – diplomski studij
- f) Fakultet – poslijediplomski studij

Radni status

- a) Zaposlen/a
- b) Nezaposlen/a
- c) Učenik/ca

- d) Student/ica
- e) Umirovljenik/ca

Prosječni osobni mjesečni prihod

- a) do 500,00 eura
- b) 501,00-999,00 eura
- c) 1000,00-1499,00 eura
- d) 1500,00-1999,00 eura
- e) više od 2000 eura